

**Upravičeno
zahtevamo
svobodo tiska!**

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Masarykova 14/II. Račun pri Poštnihran. 16.160. Rokopisov ne vračamo. Telefon 21-09.

Leto VI.

Ljubljana, dne 26. junija 1937.

Št. 25.

Dve leti

Drugič se je povrnila kresna noč kot obletnica današnjega režima. Dve leti dela in odgovornosti, dve leti absolutne moči ima za seboj režim, ki se je pri nas v Dravski banovini naslonil na bivšo Slovensko Ljudsko Stranko, kot nekdanjo najmočnejšo politično grupo med Slovenci. Pri tej izbiri pa je odločeval predvsem tudi renome te stranke, ki ga je uživala glede njene enotnosti, discipliniranosti in slepi udanosti svojim voditeljem.

Z vstopom Slovenske Ljudske Stranke v Jugoslovesko Radikalno Zajednico je dobil gospod dr. Korošec dejansko popolno priznanje za svoj vstop v vlado 6. januarja in s tem v zvezi za popolnoma novo smer do takrat strogo separatistično orientirane SLS. Gospod dr. Korošec je takrat z naglo odločitvijo zavrgel program svoje stranke ter sprejel za svoje delo nove temelje — temelje jugoslovenskega, državnega in narodnega edinstva. Vendar pa se mu ni ponudila nikdar prilika dobiti za to svojo odločitev glasev in nedvoumen pristaneč množic volilcev in pristašev te partije vse do onega trenutka, ko je po večletni opoziciji ponovno prišel v vlado in vstopil kot eden vodilnih mož na čelo nove vsedržavne stranke, pri čemer je istotako kot 6. januarja zavrgel program separatistične SLS ter s to stranko prispeval k novi zlitini — Jugoslovenski Radikalni Zajednici.

Med nami ni bilo enega jugoslovenskega nacionalista, ki ne bi z iskrenim veseljem pozdravil tako preorientacije bivših separatistov. Saj bi to pomenilo popoln prelom s preteklostjo in široko odprta vrata v novo, lepšo bodočnost, plodnejše delo in smotnejšo uporabo onih sil, ki so se dotlej lomile v borbi okoli teh temeljnih kamnov naše države in narodne zajednice. Ta korak bi pomenil, da je prišel čas, ko homo skupno posvetili svoje sile reševanju take perečih sodobnih problemov, ki tarejo naš narod in državo ter pri tem ponudili rešitvi. Vsak po svoji poti, vsak s svoje strani, ali vendar vsi k tistemu cilju bi usmerili svoje delo in napor pri takem delu bi morali kaj kmalu roditi najlepši sad.

Med nami jugoslovenskimi nacionalisti pa je bilo istočasno tudi prav malo takih optimistov, ki so to čudežno spreobrnitev preko noči iz Savla v Pavla sprejeli brez rezerve. Okoliščine so bile vse preveč neprirodne. Predvsem pa je za tako spreobrnjenje mas treba otipljive iskrenosti pri njih, ki jo vodijo, kakor tudi dejanj iz njihove preteklosti, ki ne dopuščajo niti sence dvoma v skladnost besedi, ki so jim na jeziku z njihovim čustvovanjem. Apostol ene vere ne more postati apostol druge vere, apostol ene ideje ne more postati apostol drugih idej. Na to so očitno pozabili oni, ki so hoteli preokreniti miselnost bivše separatistične SLS, v tem je njihova tragika, v tem je tudi popoln polom njihovega dela, ki je danes na mejniku drugega leta popolnoma jasen.

Dogodki, ki so se vrstili v zadnji dobi, so temu najboljši dokaz. JRZ v Dravski banovini je danes v popolnem razkroju. Pozitivni element te stranke, ki je dozoril v iskrenega pristaša ideje jugoslovenskega državnega in narodnega edinstva, je danes potisnjen ob zid in v vrstah JRZ je prevzela vodstvo ona struja, ki zahteva pot nazaj v staro separatistično smer, proč od one, ki so ji jo postavili voditelji. Zaman so vsi napor voditeljev, da zaдрže ta razkrajajoči val. Razkroj v slovenskem delu JRZ je prišel tako daleč, da diktira v njej danes ulica in da so napram njej voditelji brez moči. Njim manjkajo pač vsi pogoji, ki dajejo voditeljem pravico zapovedovanja, manjka jim ona preteklost, ki bi mogla biti vzor v stremljenju in hotenju tem množicam.

Le tako nam morejo biti razumljivi pojavi zadnjih dni v naši banovini, ko so razboriti pristaši JRZ napadli one svetinje, ki jih oficijelna Jugoslovenska Radikalna Zajednica visoko dviga tudi kot svoj simbol. Le tako nam morejo biti razumljive tudi te izjave vidnih in vplivnih mož bivše Slovenske Ljudske stranke, ki so pričeli z živahnim političnim delom, ki jih podajajo na raznih zborovanjih in taborih in ki jasno in odločno demantirajo one izjave svojih voditeljev, katere s toliko nervoznostjo skoro dan za dnem podajajo v Beograd.

Tako smo po dveh letih doživeli, da je žalostno končal poizkus pripraviti k pameti one

Pre 548 godina, na Vidov-dan, dao je naš narod svoj poslednji zajednički otpor zavojevaču. Toga dana, na Kosovu polju, pao je Srpski Car Lazar, izginula srpska vlastela, propalo Srpsko Carstvo i rešeno turako gospodstvo na Balkanu za punih pet vekova. Tu je odneo polumesec pobeđu nad kretom, istina po cenu skupnih žrtava — ali ipak je pobedio. U toku jednog dana poginula su dva cara, što se u istoriji ne pamti.

Kosovska bitka zavila je u crno naš narod, koji kroz usta svog pesnika ovako kaže:

»I prebi se sablja britka, i zlatna se kruna
smrvi,
»I svrši se ljuta bitka i potoni sve u krvi...
»Što bi muško to mi izginulo,
»Što bi ženako to mi presvisnulo,
»Nemam roda, nemam zavičaja,
»Na Kosovu sva mi sreća spava...«

Na Vidov-dan, pre 548 godina, naš narod opet je pokazao svoje vrline i svoje mane, pri odbrani svoje samostalnosti i svojih najvećih svetinja. Dok veliki junak Miloš Obilić pere svoju čast ubistvom turskog cara Murata i to plaća svojim životom, a velmoža srpski ispunjava svoj zavet dat Caru i pridržava zdelu da Careva glava ne padne na zemlju, pa po tom zdelu sa glavom Cara Lazara prinosi svojoj glavi i kaže: »Zakleo sam se Bogu, da onde gde padne glava moga Cara, padne i moja«, — dotle Vuk Branković, najbogatiji čovek tadanje Srbije i dostojanstvenik svih carevih časti in milosti, izdaje svog Cara i svoju Otadžbinu... I sada, kada se radi o odbrani najvećih narodnih svetinja, nesloga živi i služi neprijateljima. Taj porok našeg naroda povlači se kroz ceo naš narodni život, od kada smo počeli stvarati našu narodnu državu. Već veliki župan Nemanja mora da se bori sa svojom braćom i neprijateljima svog naroda. Prva država Srba, Hrvata i Slovenaca, pod Ljudevitom Posavskim, propada opet zbog nesloge jednokrvne braće; Marička bitka bije se bez Kneza Lazara i u njoj ginu otac i stričevi Kraljevića Marka, u ovoj bitci nema Cara Lazara i ako je pomenuta bitka bila podjednako opasna i važna za ceo naš narod; ali za to nema ni Kraljevića Marka na Kosovu, kada gine Car Lazar sa svojom vojskom.

Pa ipak, svima onima koji su radili protivu svoje države, narod je nekako oprostio, ali najvećem izdajniku — onome koji je izdao u doba najveće opasnosti — nije nikada oprostio. Vuk Branković bio je i ostao kao primer kukavice i izdajnika, kome je narod sodio. Tu svoju slabu stranu — neslogu — naš narod je istakao i u svom državnom grbu, gde je spomenuo na slogu, naznačujući da je samo u slozi spas naroda.

Kroz pet vekova generacije našeg naroda spremale su Novi Vidov-dan i napajale se nacionalizmom sa nepresušnog Kosovskog Izvora. I ako je na Kosovu sve pokopano, ipak je nešto ostalo: Nada narodna nije pokopana, ona je ostala. Generacije su se menjale; Srbi je više nije bilo, ali Nada je živela.

»Gde ja stadoh Ti ćeš moći,

»Što ne mogoh ti ćeš moći«... poručavale su stare generacije mladima, koje su nastavljale delo svojih predaka. Koliko je nazvanih junaka bilo među ovim generacijama, koliko nezapaženih podviga i ispoljenog nesebičnog idealizma? Da li se taj čisti idealizam završava sa generacijom koja osveti Kosovo i čije ostatke danas gledamo kako izumiru i nestaju jedan za drugim, čovek po čovek? Ima li

politike v Dravski banovini, ki nikakor ne morejo iz okvira vatikanske internacionale z razumom in srcem v okvir naše skupne državne in narodne zajednice. Jugoslovenski nacionalisti pri tem dejstvu gotovo ne občutimo nikakršnega veselja, čeprav nam je v zadoščene, da smo tak konec od početka predvidevali. Tem večje zadoščene in tem večje veselje pa občutimo spričo dejstva, da je doba teh dveh let konsolidirala nacionalni element v Sloveniji, ga prekovala v mogočeno nepremagljivo fronto, ga dvignila iz mrtvila ter borbenega in povsem pripravljenega za bodočnost postavila na plan, da dovrši ono nalogo, ki mu jo je določila zgodovina.

Vidov dan

oslobodilačka generacija svojih naslednika? Vidimo da se za velike ljude našeg naroda teško dobijaju naslednici; šteta po narod i državu biće ako tako bude bilo i sa nasledstvom oslobodilačke generacije...

Kad sve ovo posmatramo, opet vidimo da još postoji potreba za napajanjem omladine sa Kosovskog Nacionalnog Izvora, koji za nas ne treba nikada da presuši. Naše mlade generacije, naša današnja omladina, imaju priliku da samim iz svoje sredine uočavaju i gledaju svetle primere službe Kralju i Otadžbini. Takve primere ne trebaju tražiti van našeg naroda. Neka pogledaju naše osivele ratnike sa neprijateljskim kuglama u telu; neka pogledaju sasušene junačke noge, koje su vukle i nosile gvožđe po austrijskim kazamatima; neka posmatraju one junake koji su se hvatali u koštac sa apostolskim carem i katoličkom Austrijom, kada se je rešavalo o slobodi našeg naroda. Naposljetku, neka pogledaju i naša groblja, u kojima večni san borave najbolji sinovi našeg naroda: to su naše piramide. Uvideće naša današnja omladina, da do Kraljevine Jugoslavije nije tako lako bilo doći; nju nije stvorila jedna generacija; pokoljenja su za nju radila i umirala, a jednoj generaciji bilo je osuđeno da san svojih predaka u delo dovede. Tu generaciju nazivamo oslobodilačkom. Ona je prihvatila i završila bitku, otpočetu 13.—28. juna 1389. godine, na Vidov-dan, na Kosovu polju. Za oslobodilačka generacija odrasla je uz zvuke gusala, živela u jednoj neobično slobodnoj demokrat-skoj zemlji i shvatila pravu slobodu; čula je moralno snaženje svojih starih koji su takođe produžavali Kosovsku bitku i uvek dovikivali:

»Još umorni oni nisu, još pevaju vino piju,
»Gde je koji svaki za se, još Kosovski bojak
biju.«

Mi ove redove pišemo samo zbog naše omladine. Omladina je nada naše nacije; cvet našeg naroda. Omladina ne sme zaboraviti da je naša Jugoslavija nacionalna država i da samo kao takva može postojati i jačati se. Jugosloveni nisu politički već nacionalni narod. Jugosloven može biti samo onaj koji ima slovensku krv. Mađari, Nemci, mogu u Jugoslaviji biti samo narodne manjšine a nikako Jugosloveni. Ne smeju se zapostavljati oni koji su stvarali ovu državu; ne sme se zaboraviti ni onaj, koji je radio protivu ove države. Omladina treba da zna šta je ko dao za Jugoslaviju.

Eto, tebe, Jugoslovenska omladino, upućujemo da se očvrstiš i ojačaš na Kosovskom Izvoru i da o današnjem Vidov-danu pomisliš na one koji ti doneše slobodu. Nije sloboda sama došla niti je sa neba spuštana. Nisu ti slobodu doneli oni koji ti savetuju versku i plemensku mržnju, koji ti pričaju o carstvu nebeskom, već su ti slobodu doneli oni, koji ti savetuju slogu, snažnu jugoslovensku skupnost i koji te upućuju na Kosovski Izvor, odakle je crpljena snaga pri stvaranju Jugoslavije. Neće ti, Jugoslovenska omladino, sreću doneti niko van granica Jugoslavije; sama ćeš biti kovač svoje sreće, a pomoći će ti oni koji su ti i državu stvorili.

Neka Ti posluži za primer ona omladina, koja je iza školskih klupa odlazila u redove slobodilačke vojske, da se bori za slobodu onih koji dolaze.

Ako tako budeš radila, Jugoslovenska omladino, bićeš dostojan potomak oslobodilačke generacije; sačuvaćeš i ojačaćeš ono što su stari stvorili. U protivnom, pročitaj omladino šta ti kaže nacionalni pesnik našeg naroda:

»Pa živil zbilja taj grešnik crni?
»Da li nam opet on propast sprema?
»Nesloge dok ima — Vuk dotle živi,
»A dok Vuk živi — slobode nema«...

POZIV

ČLANSTVU NARODNE ODBRANE IN NACIJONALNI JAVNOSTI

Dne 27. junija 1937 odkrije Krajevna organizacija Narodne Obrane za okraje Sentja-kob-Barje-Trnovo v Ljubljani marmornati plošči v spomin Blagopokojnemu Viteškemu Kralju Aleksandru I. Uedinitelju v poslopjeh mestnih osnovnih šol na Barju in na Grabnu.

Odkritje spominske plošče na Barju se izvrši ob 10. uri dopoldne. Slavnostni govor ima br. dr. Ernest Turk, profesor in vojni dobrovoljec v Ljubljani. Svečanosti prisostvujejo delegacije posameznih nacionalnih organizacij. Odranaši-kolesarji pridejo na kolesih, za zastopnike organizacij bo na razpolago avto-bus pred gostilno Česnovar.

Odkritje druge plošče na osnovni šoli na Grabnu se prične točno ob 1/2 16. uri s sodelovanjem vse nacionalne javnosti. Poleg predstavnikov naše vojske in oblasti sodeluje tudi častna četa vojaštva z vojaško zastavo in vojaško godbo. Ker se vrši slovesnost v veži šolskega poslopja, bodo nameščeni ojačevalci, da bo čulo govore tudi pred šolskim poslopjem stoječe občinstvo.

Spored je sledeč:

1. Molitev — igra vojaška godba.
2. Otvoritveni nagovor — govori predsednik br. Kalc Jakob.
3. Slavnostni govor z odkritjem plošče — govori predsednik Središnjega odbora br. Ilija Ž. Trifunović — vojvoda Birčanin.
4. Državna himna — igra vojaška godba.
5. Kratki govori predstavnikov oblasti in organizacij.
6. Govor g. šolskega upravitelja Primožiča, ki prevzame spominsko ploščo v varstvo.
7. Pesem — zapoje šolska deca.
8. Bože pravde — pojo vsi navzoči.

Po odpetju Bože pravde se uvrste vsi, iz-
vzemši predstavnikov vojske, oblasti in častne čete v povorko ter gredo z vojaško godbo in Sokolstvom na čelu na letno telovadišče Sokola II v Trnovem ter prisostvujejo javnemu nastopu, s katerim otvarja to Sokolsko društvo svoje novo letno telovadišče.

OBLASTNI ODBOR
NARODNE ODBRANE V LJUBLJANI

Mirno kri!

Že prvi izbruhi plemenske nestrpnosti in partizanske zagrizenosti so pokazali, da je ostal narod popolnoma miren in trezen ter se sploh ni udeleževal nastopov, ki so jih skušali zakulien aranžerji in podtalni rovarji predstavljati kot izraz ogorčenja »slovenskega naroda« proti vsem onim, ki mu hočejo vsiljevati »perverzno« ideologijo jugoslovenskega unitarizma. Z vsemi mogočimi sredstvi, hujskanjem, izsiljevanjem in denarjem so spravili separatisti na ljubljanske ulice ca. 600 ljudi, med katerimi smo zaman iskali resnih, dozorlih obrazov. Z vsemi mogočimi sredstvi se je doseglo, da se je udeležilo pogreba akademika Rudolfa Dolinarja 1.166 oseb ter da je viselo z ljubljanskih hiš poleg črnih zastav, izvešenih na javnih poslopjih, še kakih 100 drugih črnih zastav.

Vse to je šlo prirediteljem teh demonstracij na živce. Sprevideli so, da nimajo za seboj niti Ljubljane, niti podeželja, pa so se zavedli, da so doživeli velik fiasko. K temu so prišli še mrzli curki iz Beograda in tako so se ščurki zopet povlekli v svoje skrite luknje, kjer čakajo, da se jim ponovno ponudi prilika za podobne hujskaške, ugledu Slovencev tako škodljive, v najslabšem pomenu besede, fašistične nastope.

S srdom v srcih čakajo take prilike ter računajo pri tem zlasti na razne nacionalne prireditve. Njih načrt je, da pošljejo na take prireditve posamezne izizivače, ki naj bi z vzkliki: »Živijo Živković, dol Korošec,« napravili vtis, da se strogo nacionalne prireditve s strani nacionalistov samih zlorabljaajo v politične svrhe.

OPOZARJAMO

vse nacionaliste, na te namere naših separatističnih rovarjev, pa jih prosimo, da očuvarjo mirno kri in ne nasedajo plačanim izzivcem. Nacionalne prireditve ne smejo imeti nobene stika z dnevnim politiko in s političnimi osebami, pa naj pripadajo tej ali drugi politični skupini! Nacionalne prireditve so namenjene samo širjenju jugoslovenske nacionalne misli ter nacionalni vzgoji naše mladine in našega naroda.

Fašisti

Ni še pozabljena beseda »sračje gnezdo«, s katero je počastil naš katoliški tisk kot predstavnik klerikalne politike med Slovenci vse one, ki se jim ta klerikalna politika studi in se jim vsled tega nočejo udinjati. Seveda je vrgel v to »sračje gnezdo« tudi nas, jugoslovenske nacionaliste kot iskrene in brezkompromisne predstavnike one »perverzne ideologije« jugoslovenskega unitarizma, ki je bila katoliškemu tisku silno simpatična, dokler si je obetal od nje svoje koristi, dokler je računal, da bo tudi z njeno pomočjo lahko tolkel po svojih nasprotnikih, predvsem seveda po jugoslovenskih nacionalistih tako, kot je tolkel po njih svojčas s pomočjo svojega črno-zoltega avstrijskanstva in kot tolče danes s pomočjo svojega v resnici perverzega slovenoborstva. In od tega »sračjega gnezda« dalje smo čitali v stolpcih katoliškega tiska stalne izbruhe proti fašizmu in fašistom, pod katerimi izrazi smo bili mišljeni seveda vedno samo mi, jugoslovenski unitaristi. »Kdor ni za klerikalno demokracijo, ta je fašist, tega je treba odstraniti za vsako ceno, z njim je treba obračunati kot največjim škodljivcem slovenskega naroda!« To je geslo, ki se je ponavljalo v katoliškem tisku prav do 29. V. 1937., ko so isti klerikalci na splošno začudenje kot »Slovenski fantje« izdali letak, v katerem so svojim ovčicam prepovedali, da ne smejo kričati: Živela demokracija ali pa Doli fašizem!

Zakaj so to storili? Vedeli so, da stoje tik pred izbruh svojega lastnega fašizma, pa so hoteli očividno že naprej dobiti grešnega kozla v svojih komunističnih prijateljih in zaveznikih za fašistične ekscese in protifašistične vsklike. Toda javnost je videla in slišala in celokupna javnost je ugotovila, da so fašisti v najslabšem pomenu besede oni, ki so:

- 1.) po celotredenskih pripravah in izdatnimi denarnimi sredstvi pripravili napad na ljudi, ki so prišli popolnoma mirno in dostojno v belo Ljubljano, samo zato, ker so ti ljudje kot poznavalci klerikalnih metod odkriti nasprotniki klerikalne politike,
- 2.) organizirali tolpo deloma nezrelih, deloma vinjenih ljudi, da je na nekulturen, za nas Slovence v resnici sramoten način napadla mirne in dostojne došlece z gnili majci, kamenjem in poleni,
- 3.) organizirali tolpo, da je izvršila napad na državno trobojko pred poslopjem glavnega kolodvora ljubljanskega in hotela to državno zastavo uničiti. Ker se ji je to le deloma posrečilo na tem kraju, je ponovila napad še enkrat pred Kazino.
- 4.) organizirali tolpo, ki je hodila nemoteno po ljubljanskih ulicah, demonstrirala proti jugoslovenstvu ter manifestirala za samostojno Slovenijo, samostojno slovensko republiko in pri vsem vzklikale besede, ki jih sploh ni mogoče zapisati,
- 5.) organizirali slovensko mladino, da je šla demonstrirati celo pred operno gledališče proti našim, slovenskim vojnim dobrovoljcem,
- 6.) zbrali skupaj in preskrbeli s potrebnimi denarnimi sredstvi ca 60 akademikov, da so šli v dveh avtobusih delat nered in kravale v Maribor in Celje ter se posluževali tudi tu kulturnih sredstev v obliki gnilih jajc in kamenja,
- 7.) izrabili nesrečno žrtev spopada pri Prihovi, akademika Dolinarja Rudolfa, napravili iz te uboge žrtev »mučenika slovenskega naroda«, čeprav so se zavedali, da je šel tudi ubogi Dolinar tja samo razbijati ter je moral vsled tega tudi računati s posledicami takega nekulturnega postopanja,
- 8.) izsiljevali ljubljansko javnost, da bi izvesila črne zastave za ranjkim Dolinarjem, dala v izlozbe njegove posmrtnice, izsiljevali to javnost, da bi se udeležila pogreba za ranjkim Dolinarjem ter dala s tem aranžerjem vseh teh podlosti opravičilo in odobritev njihovega postopanja in legitimacijo za nadaljevanje takega postopanja,
- 9.) šli tako daleč, da so napadali celo uradne osebe, sodnike in zdravnike, ker so po svojih najboljši vesti in po svojem strokovnem znanju pri obdukciji trupla ranjkega Dolinarja ugotovili, da je dobil revež o priliki spopada sicer težjo, toda ne življenjsko nevarno rano z nožem, da pa je nastopila njegova smrt vsled zadušitve, ker je ostal zapuščen na licu mesta,
- 10.) hoteli doseči, da bi potom predhodne, preko zakonito dopustne dobe raztegnjene policijske preiskave prejudicirali preiskavi potom sodišča, ki je za presojo in ugotovitev krivde edino merodajno.

Ali naj še nadaljujemo vse te v vsaki pravni državi popolnoma nemogoče in nedopustne pojave? Nočemo, ker je vse to in še ono

Dogodki iz 30. V. 1937. so za nami. Kakor so bili težki in naravnost sramotni za one, ki so jih organizirali in ki nosijo polno moralno in zakonito odgovornost za nje, tako bi bilo skoraj škoda, če bi do teh dogodkov ne bilo prišlo. Kot strela iz jasnega so prišli ti dogodki za one, ki še vedno ne poznajo slovenskega klerikalizma, njegove nemoralne dvoličnosti in njegovega brezmejnega cinizma, ki se ne plaši niti mrtvih trupel, če si obeta z izrabljanjem teh trupel pridobiti kakršnokoli čeprav samo demagoško korist. Aranžerji vseh teh dogodkov se zavedajo danes sami, da so se zaleteli in dosegli ravno nasprotno od tega, kar so dosegli hoteli. Prekasno je to spoznanje, posledice dogodkov so neizbrisne, nobeni demantiji ne morejo prikriti niti dogodkov samih, niti njihovih aranžerjev niti ciljev, ki so jih ti aranžerji zasledovali. Hvala Bogu, spoznanje je prekasno!

Stoje namreč dejstva, ki morajo odpreti oči vsakemu, zlasti vsem onim, ki stoje izven političnih partij, pa so kljub temu ali ravno zato še bolj in odličnejši jugoslovenski unitaristi. Vseh teh ni zanimala politična stran dogodkov, kajti naposled, politična borba ni bila nikdar lepa in kaže le okus prizadetih, če posegajo po kamenju, gnilih jajcih in polenih. Ne spadajo pa na polje dnevnih politike drugi dogodki, ki kažejo strahotno stanje, v katero je pognala dvorezna, v Beogradu jugoslovensko-unitaristična, v naši banovini pa slovenoborsko separatistična politika predvsem mladino, ki vidi samo to, kar se dela pri nas doma, ono drugo, kar se dela v Beogradu, pa smatra le kot političen trik, s katerim se naj omogoči čim večja svoboda za separatistično razkrojno delo na terenu.

Ze izrabljanje proslave 20. letnice Majniške deklaracije je pokazalo miselnost danes merodajnih političnih faktorjev v naši banovini. »Mi in samo mi, poleg in izven nas nima nihče pravice do obstoja. To je prava demokracija, kajti mi zastopamo narod, samo mi predstavljamo njegove težnje in zasledujemo njegove cilje!« Pa dobro, tudi to bi se dalo še opravičiti, kajti kdo bo zameril sraki, ki hoče postati naenkrat pav in si zatika v svoj zadnji del ukradeni pavovo perje! Stvar izgleda sicer nekoliko smešno, toda kake globlje tragike ne more videti v tem nihče. Zaveda se pač vsak, da ostane sraka sraka, pa naj ima še toliko pavovega perja na sebi.

Sledil je prihod g. Živkovića v Dravsko banovino, sledili so nato dogodki, ki so bili le logično nadaljevanje neposredne prošlosti. Ljubljana je praznovala Majniško deklaracijo okrašena z državnimi trobojkami in smo z veseljem zabeležili dejstvo, da so bili poskušni posameznikov, ki so hoteli izvesti slovenske zastave, *oblastveno zabranjeni* vsaj v središču mesta. Proslava sama se je pa vršila v znaku slovenskih »barvnic«, s katerimi so imeli okrašena svoja prsa skoraj vsi udeleženci Union-ske proslave in pred katerimi so nastopali slavljenci kot »rešitelji slovenske države«. Vsa čast ljudem, ki prenesejo tako igro, vsa čast zlasti onim, ki prevzemajo za tako igro polno odgovornost, čeprav so po svoji prisegi vezani, da čuvajo našo jugoslovensko-unitaristično ustavo in njen zunanji izraz, jugoslovensko državno zastavo! So hoteli pač dati tudi proslavi 20. obletnice Majniške deklaracije nek okvir, da imajo za vsak slučaj in za vse možne eventualnosti odprto vedno dvojno vrata. Ena, ki vodijo v jugoslovenski unitarizem, pa makar bi bil z njim združen »diktatorski režim« in bi se bilo zopet treba sprehajati roko v roki z »Živim hudičem«, druga, ki vodijo v najogabnejši plemenski in v sraki separatizem in kjer sme vibrati poleg slovenske »barvnice« le še papeževa zastava.

Lepo zamišljeno od starih, ki so pa pozabili, da hodi mladina svoja pota. In pot tako kujejane in tako nemoralno vzgajane mladine je vedla in privedla do tja, kamor je morala privediti, to je do *dejanskega napada na našo državno trobojko*. Ta napad ni bil izbruh neke trenutne strankarske zagrizenosti, bil je organiziran tako dobro, da bi se bil posrečil, če ne bi bile zgrabile roke mladih in starih

drugo, o čemur nočemo niti pisati, tako ogabno in ostudno, da je naš račun s takimi klerikalci in s tako klerikalno politiko zaključen. Pa ne samo naš, kajti z veseljem lahko ugotovimo, da se zgražajo nad vsem tem mnogi izmed onih, ki so do zadnjih dni in dogodkov še nekaj dali na klerikalno politiko in njene voditelje, pa so se znašli naenkrat pred tem brezdomom moralne propalosti.

Kdo odgovarja za vse to? Prav gotovo ne oni deloma mlečnozobi, deloma nahujskani in plačani »Slovenski fantje«, ki so nastopali pri vseh teh dogodkih kot predstavniki »slovenskega naroda« in njegove ogorčenosti. Odgovarjajo oni, ki so vse te dogodke aranžirali in finansirali, poleg njih pa vsi oni, ki so dovolili, da so se ti dogodki potem na tako ostuden način izrabljali.

Zločin je bil storjen, toda ne samo oni pri Prihovi, ki se nahaja sedaj pred okroglim sodiščem v Celju in bo dobil pred sodiščem svojo res objektivno oceno in presojo. Mnogo večji je zločin onih, ki so s svojim hujskanjem in svojim ali morda celo tujim denarjem

ter preprečile izvršitev zločina, čegar žrtev naj bi postala državna trobojka. In ta napad se ni izvršil samo enkrat, marveč dvakrat — obakrat od istih ljudi, obakrat z namenom, da se prepreči njeno plapolanje na ljubljanskih ulicah. Tisoči oči so gledali ta strahotni pojav, ki ga ni mogoče spraviti s sveta z nobenimi izjavami! Zlasti ne s takimi, kot smo jih čitali zadnje dni, ko je bila podana v Beogradu izjava:

»Prilikom svih demonstracija nije se desilo, da je državna zastava na ma koji način bila *insultirana* a ni jedna državna zastava nije bila *pocepana*«.

pa je naš katoliški tisk to izjavo prestavil v slovenščino z besedami: »O priliki vseh demonstracij se ni zgodilo, da bi bila državna zastava na kakršenkoli način *odstranjena* in niti *en sam del zastave ni bil iztrgan*«.

Ze primerjava obeh tekstov kaže slabo vest onih, ki so prestavljali srbohrvatski izvornik v slovenščino. Niso se upali zapisati, da državna zastava v Ljubljani ni bila *insultirana* oziroma napadena, zapisali so, da ni bila *odstranjena* kar je seveda res, kar pa vsebuje izrecno priznanje, da je bila napadena, ni pa mogla biti odstranjena, ker so jo zaščitili nacionalni ljudje neglede na to, ali pripadajo tej ali drugi, politični ali nepolitični organizaciji.

Drugo sramotno poglavje teh dni smo že omenili v listu: Demonstracija klerikalne

Sad je dozorel

Dosledna politika slovenskih klerikalcev v naši državi, dosledna v tem, da je bila vedno proti jugoslovenska in da je sledila vedno samo direktivam popolnoma italijanskega Vatikana, je začela kazati prve sadove neposredno po letu 1931, ko so klerikalci kot veliki poborniki demokracije zapustili »diktatorski režim« blagopokojnega Kralja ter začeli kovati svoje slovenoborske punktacije. Isti ljudje, ki so sodelovali pri ustvarjanju in izdajanju jugoslovenskih zakonov iz 6. I. 1929., isti ljudje, ki so takrat vsi navdušeni prepevali slavo jugoslovenskemu unitarizmu, so preokotili preko noči v separatistični, plemenski tabor ter začeli postavljati slovensko trobojko v sovražno nasprotje proti jugoslovenski državni trobojki. Nikomur ni padlo preje niti na misel, da bi videl in čutil v jugoslovenski ideologiji kako nasprotstvo proti slovenskemu jeziku in slovenski kulturi, pa da bi se čutil kot Slovenec zapostavljenega radi jugoslovensko-unitaristične smeri naše notranje politike. Nikomur ni padlo na misel, da bi smatral plapolanje jugoslovenske trobojke kot zanikanje slovenske prošlosti in slovenskih tradicij. Če so se Srbi kljub svoji res težki, s toliko krvjo prepojeni prošlosti odrekli svoje državne trobojke in brez vsakega odpora sprejeli novo, jugoslovensko, če so se polki slavne srbske vojske odrekli svojim srbskim zastavam in sprejeli iz rok svojega Vrhovnega Poveljnika nove, jugoslovenske, čemu bi se upirali potem mi! Tako je bilo takrat mišljenje vseh brez izjeme, zlasti tudi onih, ki so kmalu nato prešli v opozicijo proti »diktatorskemu režimu« ter le iz političnih nagibov posegli kot doverljivi podporniki tega »diktatorskega režima« po zunanjem znaku plemenske borbe, slovenski zastavi.

Uboga slovenska zastava! Če je bila komu pri sreči, če se je sploh kdo za njo boril z dušo in srcem, je bila to ona slovenska mladina, ki je bila že pred svetovno vojno prešinjena z jugoslovensko miselnostjo, ona slovenska mladina, katero je naš klerikalni tisk označeval kot protiaustrijsko, protikatoliško in veleizdajniško samo zato, ker je gledala proti Beogradu in ker je videla v tem središču Karadjordjevičeve Srbije središče bodoče svobodne jugoslovenske države. Leto 1908! Samo kri mladih jugoslovenskih na-

vse to aranžirali. Kajti ti so moralni krivci vseh incidentov, oni odgovarjajo pred Bogom in pred ljudmi ne le za napad na državno trobojko, marveč tudi za uboga Rudolfa Dolinarja. In ravno ti so edini in pristni predstavniki fašizma med nami Slovenci. Kajti če kdo, posnemajo ravno ti elementi metode fašizma. Hvala Bogu jih samo *posnemajo*, kajti takega jim manjka pogum in preziranje žrtev, kajti ti ljudje niso sposobni postaviti se v odkrito borbo, da se pomerimo mi nacionalisti na eni, oni pa na drugi strani brez asistencе državnih oblasti in brez vsakega zahrbtnega orožja z golimi rokami. Preobčutljive so jim njihove trdega dela nevarne roke, oni so močni samo z jezikom in zahrbtno hujskarijo, pa tudi to samo tedaj, kadar se čutijo varne pod zaščito jugoslovenskih oblasti. Zato pa odkrito izjavljamo: Doli s fašizmom pod okriljem črne internacionalne stojčega in od nje blagoslovljenega slovenoborstva, doli s fašizmom »slovenskih fantov« in njih zaplečnikov!

mladine s slovensko zastavo in z bedastim kričanjem pred poslopjem Opernega gledališča v času, ko se je v tem poslopju vršila Akademija naših vojnih dobrovoljcev. Lepa je bila ta akademija, čeprav so bile lože nekaterih oficijelnih osebnosti prazne. Oni, ki so pristostvovali, med njimi tudi predstavniki naše jugoslovenske vojske, so slišali prihajati od daleč kričanje mladine, ki predstavlja po mnenju našega katoliškega tiska »cvet slovenskega naroda«. In ta »cvet« je demonstriral s slovensko zastavo proti onim, ki so s svojimi lastnimi življenji in eksistencami omogočili, da slovenska zastava ni izginila v nemški ali italijanski poplavi, marveč postala sestavni del istobarnve jugoslovenske državne trobojke. Srečen narod, ki ima tak »cvet«, če naj se ga sodi po takem »cvetu«, potem gotovo ni vreden svobode. Kajti gotovo je višek surovosti, če zdrava in sita mladina v svoji plemenski zagrizenosti in nahujskanosti demonstrira proti onim, ki so ostali deloma celo telesno pohabljeni preostanki onih tisočev najboljših Slovencev, ki so šli preko vseh okvirjev ter se vrgli v borbo za Jugoslavijo, ker so vedeli, da moremo postati Slovenci svobodni le v jugoslovenski Jugoslaviji. In velik del tega »cveta slovenskega naroda« se vzgaja v zavodih, ki jih vodijo slovenski duhovniki in redovniki!

Vse preklicevanje in zanikanje je sedaj prekasno. Položaj je jasen, krinka je padla, komedija je končana. Aranžerji te propadle komedije pa naj spoštujejo vsaj resnico, ki je po njihovem lastnem nauku hčerka božja. Toda očividno nimajo niti tega poguma, ker se zavedajo, da znači resnica njihov pogin.

cijonalistov je bila o priliki septemberskih dogodkov prelita za to slovensko zastavo, niti eden izmed takratnih klerikalcev se ni boril za njo! Čemu tudi, saj niso polagali na njo prav nobene važnosti, saj niso niti razumeli njenega pomena. Dočim so jugoslovensko usmerjeni Slovenci videli v tej naši narodni zastavi zunanji znak odpora proti črnožolti, germanski Avstriji, smatrali slovensko zastavo kot izraz trdne volje, da moramo Slovenci ostati zvesti svoji lepi materinščini in storiti vse, da zajezimo val potujčevanja, ki je pljuskal preko naše zemlje, so klerikalni mogotci razpravljali prav resno o tem, da nadomestijo slovensko zastavo z zastavo bivših »kranjskih stanov«. Zakaj? Pač zato, ker je bila slovenska zastava preveč podobna srbski — pravoslavni in protiaustrijski, pač zato, da bi z uvedbo zastave nekdanjih avstrijskih »kranjskih stanov« še bolj povdarili svojo popolno udanost črnožolti Avstriji in kot dokaz udanosti odstranili slovensko zastavo kot skupno vsem Slovincem, pa jo nadomestili z zastavami bivših »avstrijskih stanov«. Kajti logično, če bi se bil posrečil ta načrt takratnih klerikalnih mogotcev, bi bila kmalu sledila uradna izjava avstrijskih oblasti, da slovenske zastave več ni in da smejo plapolati le še zastave nekdanjih »kranjskih, štajerskih, koroških itd. stanov«.

Kdo gleda danes v jugoslovenski državni zastavi sovražnico slovenske? Ne mi, nacionalisti, ki smo se borili za slovensko zastavo ne samo z besedo, marveč tudi z dejanji, marveč oni, ki na to slovensko zastavo takrat, ko je bila v resnici ogrožena, takrat, ko je šlo v resnici za biti ali ne biti Slovincem, njihovevemu jeziku in kulturi, niso polagali nobene pažnje in so smatrali tudi o slovensko zastavo le kot predmet svojih avstrijskih, katoliških, protisrbskih in protijugoslovenskih političnih kupčij! Odkod sedaj naenkrat njihova tako ogromna, borbena in požrtvovalna, po mučeniku stremeča ljubezen do te slovenske zastave?

URUŽENJE ČETNIKOV v Ljubljani poziva vse člane v Ljubljani in izven Ljubljane, da se odkrija spominske plošče kralja Aleksandra I. Ujedinitelja, ki jo odkrije Narodna Odrbana v Ljubljani dne 27. junija 1937, sigurno udeleži. Isti dan bo tudi zaprisega vseh četnikov.

Zbor točno ob 1/2 9. uri zjutraj v društvenem lokalu pri g. Marušku, Prečna ulica 6 v Ljubljani. Udeležba je za vse člane strogo obvezna! — Odbor.

Hlapci ostanejo hlapci! Prej so bili črnožolti in belorumeni ter so smatrali, da bi škodovali njihovemu tako lepo barvanemu izgledu, če bi se ovijali še v belo-modro-rdeče barve. Danes so vsaj na znotraj samo še belorumeni, na zunanji jim manjka torej nekaj bistvenega iz njihove prošlosti. To jim nadomešča sedaj slovenska zastava. Ne kot izraz ljubezni do slovenskega naroda, ne kot izraz utemeljenega strahu za obstoj slovenstva, ki ni ogroženo, na tudi ne kot izraz odločne, nobenih žrtev plašče se volje za borbo v prid slovenstva, marveč le kot krinka za borbo kataličanstva proti pravoslavju.

Kajti v tem je jedro vsega tega problema, to je pravo ozadje vse te slovenoborske gonje, (Konec na 6. strani)

V borbi proti konkordatu je vsa jugoslovenska javnost enodušna, kajti:

Tak konkordat ni pogodba dveh enakopravnih pogodbjenikov, on je diktat, ki ga je narekoval Vatikan kraljevini Jugoslaviji! Vatikan ničesar ne daje, dobi pa vse, kar želi!

Svoječasno je obstajala prepoved pisanja o konkordatu. To je bilo v mesecih, ko se je zbiralo narodno predstavništvo in so bili duhovni itak preveč razgreti. Danes ta prepoved ne obstoja več in se sme hvala Bogu glasno in jasno povedati to, kar se o konkordatu tudi

misli. Mi se v razmišljanja ali polemiko o konkordatu samem ne nameravamo spuščati. Bolje bo, da citiramo nekaj glasov o našem konkordatu iz drugih, tudi tujih listov, čitatelji naj si pa ustvarijo svoje mnenje sami.

jarmom, ampak da bo tudi za hrvatski narod prišlo vstajenje. Razen tega poziva na upor, kakor pravi izvestitelj našega ministra notranjih zadev, je župnik hujškal ljudi tudi proti državni celoti. Vemo, kako stroge kazni čakajo vse naše druge državljane za upor naroda proti državi: smrt ali najmanj dosmrtna robija. Toda uporniški govori naših katoliških duhovnikov imajo na naše katoliške narodne mase izjemno učinkovit vpliv. To konstatira naš minister notranjih poslov v tem svojem pismu nadškofu Bauerju in njegovo kompetenco mora v tem pogledu vsakdo priznati. G. dr. A. Korošec pravi: »Vam, gospod doktor, je dobro znano, da imajo svečeniki

ljudstvo v rokah in to posebno na deželi in kar reče duhovnik, to kmet rad posnema.

Če bi slučajno ta župnik vstal proti edinstvu katoliške cerkve ali proti jarmu papeške države, bi bil on še istega dne odstranjen in preklet. Naš minister policije je naravno, kot katoliški duhovnik javno predpostavil v tem slučaju papeško disciplino svojim dolžnostim jugoslovenskega ministra javne varnosti. Namesto, da bi takoj odredil, da se župnik zapre in preda državnemu sodišču, prosi nadškofa takole skromno: »Zato smatram za potrebno, da se postavi v tem pogledu par odredb in ne bi bilo neredov in toliko prelijanja krvi in drugih neumnosti.«

Kaj pravi o konkordatu

glosterski anglikanski škof?

Oficijelno glasilo angleške vlade »Times« je priobčilo 4. maja t. l. članek pod naslovom: »Jugoslavija in Rim«. Članek je napisal anglikanski škof Glosterski in se glasi:

»Pogajanja za konkordat so se začela v l. 1935, in 25. julija 1935 je bil konkordat podpisan od strani kardinala Pacellija in jugoslovenskega ministra pravde dr. Auerja. Javno mnenje nekaterih je odločno protestiralo proti sprejemu konkordata. To mnenje nekaterih je naglašalo, da postavlja konkordat manjšinsko cerkev v privilegiran, da celo v dominanten položaj. Nekatere odredbe konkordata so take, kot jih ne pozna niti ena moderna država, dočim nudijo druge odredbe rimsko-katoliški manjšini privilegije, ki jih druge kršanske veroizpovedi ne uživajo. Izgleda, da se vračamo v srednji vek, ko čitamo 13. člen tega konkordata, ki vsebuje sledeč nenavaden predlog:

Če je katoliški duhovnik obtožen radi kršitve javnega reda in se njegovi predpostavljene morejo zediniti z državnimi oblastmi, potem se odstopi vsa zadeva mešani komisiji predstavnikov ministrstva pravde in rimsko-katoliškega episkopata. Ta privilegij ni dan članom drugih veroizpovedi in bo povzročil oživiljenje srednjeverškega privilegija duhovščine, ki nima primera na vsem svetu. Enako enostranska je tudi odredba, da prevzemajo

po čl. 32. konkordata državne oblasti garancijo gleda mešanega zakona. Čl. 16. konkordata predpisuje, da ostanje neopremičnine in ustanove last rimsko-katoliške cerkve tudi tedaj, če prestopijo verniki te cerkve v drugo vero. Za nasprotni slučaj pa to ne velja! Konkordat določa, da se da rimsko-katoliški cerkvi odškodnina za posestva, ki so prišla v preteklosti pod udar agrarne reforme. S čl. 12. dobi rimsko-katoliška cerkev pravico zahtevati, da morajo naše državne oblasti podpirati cerkvene ustanove v inozemstvu. Čl. 24. in 32. vsebujejo vrsto privilegijev, ki se nanašajo na pouk v vojski in državnih ustanovah. Mnoge teh odredb in privilegijev bi bilo samo na sebi razumljivih, če bi jih uživale tudi druge veroizpovedi. Ta konkordat vsebuje privilegije, ki jih ne predvideva noben drug konkordat in jih je celo katoliška Avstrija odklonila.

Razumljivo si je jugoslovenska vlada želela sporazum z Vatikanom.

Toda jugoslovenska vlada je postopala napram večini državljanov na tako odbijajoč način, da je izzvala ogorčenje v raznih delih prebivalstva. Ti predlogi konkordata so taki, da obstoja možnost kulturnega boja. Zdi se mi, da je rimsko-katoliška cerkev tu pogrešila in da bo pretvorila lahko pristanek za svojo aktivnost v zelo ostro opozicijo.

Zanimiva brošurica o konkordatu

Gospod Marko P. Clemenović je spisal malo brošurico pod naslovom »Konkordate«, v kateri se bavi s pravnimi in političnimi posledicami konkordata. Zaradi pomanjkanja prostora navajamo iz te brošurice le kratek odstavek:

»Po čl. 13. konkordata, ki predvideva preganjanje duhovnikov, katerega obnašanje je postalo škodljivo javnemu redu, bodo državne oblasti dostavile obtožbo cerkveni oblasti, ki lahko obtožbo odbije. V takem slučaju se mora to vprašanje iznesti pred mešano komisijo, ki jo sestavljajo predstavniki ministrstva pravde in predstavniki episkopata. Toda tudi ta komisija nima pravice uporabiti našo kazensko zakonodajo proti človeku, ki je postal nevaren javnemu redu, temveč se mora držati pravilnika, ki se bo ustanovil po skupnem sporazumu med imenovanimi ministrstvom in episkopatom. To se pravi, da bi se morala ustanoviti naša sodstvom s politično-kazenskih zadevah papeška kontrola.

Kako izgleda taka stvar v praksi, naj pokaže sledeči primer: V časopisu »Evolucija« od 20. VI. 1936 je objavljeno pismo našega ministra notranjih zadev g. dr. Antona Korošca gospodu nadškofu Bauerju. V tem pismu pravi dr. Korošec, da je prejel poročilo od ekonomista L. Glešca, da so duhovniki po

prižnicah hujšali ljudi in jih dražili proti državni celoti. Med drugim je stubički župnik držal 13. maja 1936 govor v cerkvi v Oroslavju, v katerem je dejal: Obsojam zločin- sko roko, ki nam mori naše zastopnike ter upam, da ne bo naš narod zmeraj pod tujim

Sokolski praznik v Komendi

Komenda, prijazna vas ob vznožju kamniških planin, je bilo prošlo nedeljo razigrana, kot najbrž še nikoli. Mesto sovraštva in hujškanja, ki ga drugi sejejo po njej, je Komenda v nedeljo prispela množico Sokolstva, ki je v Komendi s svojo povorko posve- dočila disciplino, dostojnost in močatost, s telovadnim nastopom pa resno prizadevanje po čim širši in boljši telesni vzgoji vsega naroda.

V povorki so bili 3 prapori, za njimi je korakalo 57 članov v kroju, 35 članic, 42 moškega in 40 ženskega naraščaja, 98 moške in 88 ženske dece, torej 360 oseb, razven tega pa vsaj še toliko Sokolov v civilu. Vzklili Kralju-Sokolu, nacionalni vzgoji, edinstvu Jugoslavije in Tyršu so glasno pričali o svežosti sokolskih vrst. Govor župnega zastopnika hr. Gerneka je to razpoloženje še prav pose- ben priznal in pozdravil.

Javna telovadba se je začela na minuto točno, oddelki so nastopili in odstopali brez najmanjše zamude, po telovadnem učinku pa so prav si oddelki pokazali skrbno pripravljeno in veliko zmogljivost Sokolstva kamniškega okrožja. To je bil ne samo lep, nego zlasti v pogledu discipline in reda vprav vzoren nastop. Moške dece je telovadilo 88, ženske 78, moškega naraščaja 54, ženskega naraščaja 38, članic 36, članov pa 72. Najskladnejše in najlepše povezano z godbo so telovadili naraščajniki. Bila je to prava točka za akademijo! Orodna telovadba je bila izvrstna, zlasti dobra je bila okrožna vzorna vrsta na krogih. Občinstvo je bilo v Komendi izredno mnogo. Vsa prireditelj je potekala brez incidenta, dokaz, da tam, kjer ni naročenih hujš- kačev, naše podeželsko ljudstvo ne samo mirno trpi, nego celo pristrčno pozdravlja Sokole! Videlo pa se je v Komendi, da je posebno sokolska mladina skrbno odgojena in da doživlja, kjerkoli nastopa, posebno prisrčen aplavz.

Propast glagolizma

Dalmatinski italijanci so triumfirali. Prednostno ulice je prešla tudi v cerkev. V marcu 1907 se je predrznil kapucin Luca iz Padue, da je napadel v javni pridigi v zadrski cerkvi hrvaški glagolizem, občinstvo pa mu je zaradi cerkve ploskalo z vskliki »Bravo«, »Evyyh, čora le cavree!«

V dunajškem parlamentu je govoril tekom proračunske debate o preganjanju glagolizma don Juraj Biankini. Ko mu je nek Nemec zaklical: Roma locuta — causa finita (mislil na dekreta od 1898, in 1906.) je Biankini, čeprav katoliški duhovnik, razburjen odgovoril: Roma locuta et sibi smentita (Rim je govoril in nalogal samega sebe)! Ta dekret od 1906, ki je bil objavljen v službenih Acta Sanctae Sedis Apostolicae šele 1909, je tako po svojem duhu, kakor po izvedbi s strani posameznih škofov pravi atentat na narodne svetinje in najbolj nazadnjaški in absolutistični zakon. In tega se označuje v Prilogi kot da je bil izdan »u priloge glagolici!«

Zrtov svojega rodoljubnega stališča je bil zadrski nadškof Dvornik, katerega sta proti vsem kanonskim predpisom, čes da je bolan, silila Pij X. in njegov sekretar Merry del Val, da naj proti za vpokojitev Dvornik sam za sebe je jedno izredno žalostno poglavje v zgodovini glagolizma, ki kaže na najočividnejši način prave odnose Rima in Dunaja napram Jugoslovenom. Fotografski posnetek pisma papeža Pija X. pisanega Dvorniku,

predstavlja težak dokument za narodno ob- tožbo. Italijan Crispolti, avtor del o Leonu XIII. in Piju X. pravi po konzistorjalni odločbi od 24. I. 1910., s katero je bil Dvornik po zaključku papeža samega suspendiran (ker se ni hotel vkloniti in prositi za vpokojitev), da je po zaslugi papeža, »v katerem se še živa čustva patrijarha Jadrana, še enkrat zmagal Latince«. Kajti Dvornik je za Rajčevićem proglasil vse župnije kot glagoljske, dekreta Acres iz leta 1906. pa sploh ni razglasil, ker ga je smatral za nepravilne- ga in protizakonitega. In samo zato je bil nadškof Dvornik odstranjen! Način, vreden španskega inkvizitorja in pravega potomca Serenissime, sovražnice Neretvancev in Usko- kov.

Nadaljni protesti naroda na zborovanjih in v občinah, spomenice duhovništva in konfe- rence škofov (1911.—1914.) so pa vendar pod najtežjimi pogoji dosegli, da so ostali ti de- kreti »in suspensot«.

V tem pa je bil 28. VI. 1914. podpisan v Rimu konkordat s kraljevino Srbijo s Pri- logo o uporabi slovenskega bogoslužja. Čeprav je Pij X. sklenil na ta način s Srbijo mednarodni dogovor — je dal že čez en mesec, ko je napovedala Avstro-Ogrska vojno, o Srbiji tako strahovito izjavo, da ga je treba postavljati radi nje za večne čase v vrste nje- nih najbolj ogorčenih sovražnikov. Kajti papež Pij X. je izjavil isti dan, ko je Avstro- Ogrska monarhija obsodila Srbijo na smrt, napram avstro-ogrskega poslaniku (o tem je

poslanik obvestil samega cesarja) sledeče: »Tekom poslednjih let je izrazila Nj. Svetost ob več prilikah svoje obžalovanje, ker je Avstro-Ogrska opustila kaznovanje svojega nevarnega donavskega soseda. Papež in ku- rija gledata v Srbiji rjo, ki razjeda, prodira polagoma monarhijo do njenega mozga, kar se bo končalo slednjič s tem, da bo monar- hija upropaščena. Kljub raznim poskusom, ki jih je napravila Kurija tekom poslednjih let, je in ostane Avstro-Ogrska katoliška dr- žava »par excellence«, natredejši ščit vere, ki je ostal Kristusovi Cerkvi v našem stoletju. Propast tega ščita bi pomenila za cerkev izgubo njene najbolj solidne opore. V borbi proti pravoslavlju bi videla propadati svojega najmočnejšega borca. Kot je za Avstro-Ogr- sko neizogibno potrebno, da zgine radi nje- nega lastnega obstanka z njenega organizma če treba tudi s silo to zlo, ki razkaja, tako mora tudi katoliška cerkev storiti in sprejeti vse, kar more služiti temu cilju.«

Naravno kajti namen posvečuje sredstva. Pa vendar Pij X. ni doživel tega, kar je na- povedoval.

Spomenica 124 duhovnikov splitske ško- fije novoizvoljenemu papežu Benediktu XV. (nasledniku Pija X.) od septembra 1914., iz- raža prošnjo, da se naj v Dalmacijo pošlje poseben delegat, ki bo na licu mesta preiško- val in zasliseval ter se prepričal o neobhodni potrebi očuvanja staroslovenskega jezika v neomejenem obsegu; dokler pa se te poiz- vedbe ne izvrše, naj se odločbe Svetega Zbo-

ra od 5. VIII. 1898. in 18. XII. 1906. ne provajajo, je ostala brez odgovora — do danes.

V Jugoslaviji.

Ko se je zrušilo habsburško cesarstvo, se je sestal v prvih dneh po zlomu monarhije in ustanovitvi samostojne države Slovencev, Hr- vatov in Srbov na teritoriji bivše Avstro- Ogrske v dnevi 27.—29. XI. 1918., torej dva dni pred 1. XII. 1918. jugoslovenski episko- pat ter poleg drugih hvalevrednih in kon- struktivnih zaključkov sprejel tudi sledeče glede glagolice:

- 1.) Naprositi Svetega očeta, da razširi pra- vice, ki jih imajo nekateri naši kraji glede uporabe staroslovenskega jezika pri sv. maši po rimskem obredu že od najstarejših časov, takoj na vse področje naše države.
- 2.) Naprositi Sv. očeta, da dovoli transkri- pcijo glagolskih črk v latinske, ker je glagol- ska pisava zelo težko čitljiva.
- 3.) Naprositi Svetega očeta, da dovoli upo- rabo hrvatskega oz. slovenskega obrednika na vsem področju naše države.

Istočasno se je razlil preko opuščene ita- lijanske fronte, ki so jo držale preje avstro- ogrske vojske, preko Istre in znatnih delov Dalmacije val italijanske invazije in okupa- cije. Da je bil glagolizem v očeh okupatorjev najkrepkejši izraz za značaj zemlje, se je opazilo že pri prvem stiku našega naroda z okupatorji. Vsaka tudi najmanjša sled je morala izginiti, da bi se dal Istri in poedi-

bo duhovnikom, ki opravljajo dušebrižniško službo, prepovedano pripadati političnim strankam in se boriti za nje, toda šele potem če bo vlada istočasno izdala enako prepoved za vse ostale nekatoliške veroizpovedi v Jugoslaviji. Kaj se to pravi? Da bo ostalo vse pri starem, ker vlada ne bo mogla prisiliti vse ostale nekatoliške veroizpovedi, da bi svojim duhovnikom prepovedale politično udejstvovanje. Sicer pa ne gre za to, da bi duhovniki ne smeli pripadati političnim strankam, marveč za to, da bi duhovniki ne snovali svojih političnih organizacij ali strank. Takih političnih strank druge konfesije nimajo, pač pa ima tako stranko katoliška konfesija — klerikalna stranka, ki je izrazito duhovniška. Pa vzemimo, da bi katoliške cerkve res zabranila svojim duhovnikom — dušebrižnikom vmešavanje v politiko, bi s tem ne bilo mnogo doseženo, ker bi bili izvzeti iz te prepovedi številni redovniki, kateheti in profesorji v duhovniških semeniščih, ki bi se tudi v tem slučaju lahko svobodno udeleževali.

Člen VII. določa, da uživajo duhovniki v vršenju svojih poslov isto državno zaščito, kakor državni uradniki. Država bo nošenje duhovniške ali redovniške obleke prav tako ščitila, kakor nošenje vojaške uniforme.

Po členu XXVIII. lahko katoliška cerkev svobodno in brez vsake omejitve snuje privatne verske

šole s pravico javnosti. Ako torej obvelja konkordat, bomo v doglednem času imeli pri nas samo samostanske in konfesionalne šole kakor pred letom 1867!

Ni manj pomembna sta tudi člena XII. in XVI., ki določata, da se smejo razni meniški redi in kongregacije svobodno naseljevati v naši državi, da sme cerkve svobodno nakupovati in posedovati premičnine in neprimičnine in da ostanejo posestva župnij last cerkve tudi v slučaju, ako vsi župljani prestopijo v drugo vero. Iz vseh teh določb je razvidno, da se bomo popolnoma vrnili v temni srednji vek, ako obvelja ta konkordat.

Najvažnejši in najznačilnejši pa je člen XXXIV. konkordata, ki odreja, da imajo katoliški duhovniki pravico v verskem pogledu nadzirati državna društva za telesno vzgojo in paziti na to, da bodo ta društva delovala v skladu s katoliško doktrino.

Kaj se to pravi? Edino državno društvo za telesno vzgojo je Sokol. S konkordatom se torej hoče spraviti celo našega Sokola pod nadzorstvo katoliške duhovščine in škofov, to je tistih, ki so smrtni sovražniki slovenskega Sokolstva, kar so pokazali s svojim protisokolskim pastirskim listom.

Vsi narodno, napredno in socialno čuteči ljudje na krov na borbo proti konkordatu, ki znači smrt za vse svobodoumne ideje v naši domovini!

(Glasnik srpske pravoslavne patrijaršije)

Vatikan se poitaljančuje Papeška politika — orodje fašizma!

Bolezen papeža Pija XI. je vzbudila pozornost Evrope za Vatikan. Dramatični dogodki v Abesiniji in Španiji so javnost tako prevzeli, da ni zasledovala vatikanskih vesti s tako pažnjo, kakor bi zasledila. A vendar dozoravanje pod pontifikatom Pija XI. v tem ozračju gotove spremembe, ki bodo že v bližnji bodočnosti takho imele velik vpliv na notranjo in zunanjo situacijo katolicizma. V mislih imam napredujočo italijanizacijo Vatikana.

Dokler je v Italiji gospodaril liberalizem, je vlada dala med državo in papežko kurijo napetost, ki je zanesljiva obramba mednarodnosti papeškega dvora. Odstotek italijanskih kardinalov je bil sicer vedno mnogo večji, kakor bi pripadal italijanskemu narodu po številu prebivalstva, vendar pa so tudi neitalijani — bodi to povedano na čast tem kardinalom — pri snovanju in znanju v spornih stvareh bili nadstrankarski in da gledajo tako, kakor drugi na dogodke s stališča univerzalne cerkve. Treba pa je pri tem upoštevati, da italijanski nacionalizem pred nastopom Mussolinija še ni bil docela dograjen.

Četudi se je leta 1913. Giolittiju posrečilo pridobiti katoliške glasove, je bila to samo slučajna okolnost brez posebnega pomena. Takoj leta 1915., ko je bil zaključen londonski pakt Antante z Italijo, je leta v § 15 stavila pogoj, da k bodočim mirovnim pogajanjem ne sme biti prištejen papež. Z ozirom na poizkuse Vatikana za mirovno posredovanje leta 1917. je Sonnino izrecno proglasil, da so bili ti poizkusi inspirirani od sovražnikov (de parte nemica). Centralne sile same so med katoliški živo agitirale s trditvijo, da se nahaja papež v Italiji v nevarnosti, ker nima svoje države. Papeška kurija sama pa je širila med katoliški v Belgiji, Franciji in drugod nezaupanje napram zavetnikom Italiji, Angliji in Rusiji. Kljub temu pa je vojna povzročila, da so stopili na mesto raznih inozemskih cerkvenih funkcionarjev Italijani, in sicer Italijani s probujajočo se silno narodno zavestjo.

Po vojni je bila osnovana Sturzova stranka (1919) »popolariz«, ki je računala s katolicizmom kot z združujočo idejo, ne da bi smatrala konfesijo kot pogoj za članstvo. Stranka sicer ni imela službenega poslanstva, ali Vatikan ni nosil odgovornosti za njo. Nasprotno pa je imel don Sturzo precejšen vpliv na Vatikan in to v smislu italijanizacije. Italijansko časopisje je po smrti papeža Benedikta XV. javno agitiralo za italijanskega papeža, ki bi »v svetu izvajal italijansko politiko«. Kljub temu pa v konklavu meseca februarja 1922 ta radikalna smer ni zmogla. Ni bil sicer izvoljen za papeža zaslužni kardinal Mercier, pač pa je bil s pomočjo neitalijanskih glasov izvoljen učeni kardinal Ratti, od katerega se je pričakovalo, da se bo kot papež popolnoma zavedal mednarodne važnosti papeštva.

Temu papežu je bilo sojeno izvesti leta 1929. za cerkev izmirjenje z Italijo, zastopano po fašizmu. Imeli smo erco, da smo lahko delali s papežem, ki je v resnici italijanskega mišljenja, je izjavil Mussolini v parlamentu, ko je bila zaključena pogodba z

Vatikanom. Te besede kažejo v ostri luči razmere v Vatikanu!

Mussolini, ki je vzrasel iz liberalizma in marksizma, nima katoliškega verskega čuta. Stojč na stališču nacionalizma in etatizma, presoja važnost katolicizma s političnega stališča. Že kot poslanec je 21. julija 1921. v Montecitoriju izjavil, da ocenjuje katolicizem politično in nacionalno: »Razvoj katolicizma v svetu, dejstvo, da gleda 400 milijonov ljudi z vseh koncev sveta na Rim, je vredno, da vzbuja naše zanimanje in navdaja nas Italijane s ponosom.« Ko je leta 1922. še trajal konklave, se je Mussolini sprehajal po trgu sv. Petra in se izrazil napram svojim prijateljem: »Neverjetno je, da liberalne vlade niso razumele, kako silno reprezentira papeštvo, dedič univerzalnega rimskega imperija, največjo slavo italijanske zgodovine in tradicije.«

In to nacionalno pojmovanje katolicizma je v maju leta 1929. v borbi za vzgojo mladine cinično označil takole: »Italija ima to izredno prednost, na katero mora biti ponosna, da je edini evropski narod, ki je središče univerzalne verskega sveta. Ta vera se je rodila v Palestini, katoliška pa je postala šele v Rimu! Ako bi bila ostala doma v Palestini, je najverjetneje, da bi ne prekoračila pomena ene izmed sekt, ki so tako bujno cvetela na teh razpaljivih tleh, in nič manj ni verjetno, da bi zopet ugasnila, ne da bi za sabo pustila kakršnokoli sled.« Ni jasnejšega dokaza notranjega razmerja Benita Mussolinija napram veri: je to povečano zanimanje za raznošene dvoma, ki so ga gojili napram veri liberalni predhodniki njegove vlade. Katolicizem ceni samo s političnega stališča in ga hoče izrabiti za svoj fašistični imperij.

V borbi za mladino, ki je pričela leta 1929. do leta 1931., je Mussolini pozorno zasledoval vsak katoliški pokret: »Nihče naj se ne vdaja prepričanju, da ne poznam župnije do zadnje grude. Ne bomo trpeli, da bi se na novo osnovala stranke in organizacije, ki smo jih uničili za vedno. Fašistična država se popolnoma zaveda svoje etične važnosti: je katoliška, toda fašistična in predvsem glavno in izključno fašistična.«

In to svoje stališče je Mussolini očeval kljub zunanjim koncesijam, ki jih je dajal katolicizmu (uvredba verskega pouka v višjih šolah, namestitve križa v šolah in bolnicah, vojaške olajšave duhovnikom itd.) in kljub izkazovanju zunanjih časti predstavnikom katoliške cerkve, kljub zakonu v zaščito katoliških verskih obredov in kljub proglasitvi katoliške cerkve za državno cerkev. Tudi v Lateranski pogodbi (11. februarja 1929), ki je imela za posledico obnovitev papeške suverenosti na ozemlju vatikanskega mesta, si država pridržuje pravico političnih ugovorov pri imenovanju škofov in tridesetdnevni rok za vložitev ugovorov pri podelitvi župnij.

Končno pomirjenje s papežko kurijo pa je nastalo šele po ljutih borbah, ko so bile s pogodbo določene pravice katoliške akcije, zlasti pa razmejen vzajemni odnos pri vzgoji mladine (2. septembra 1931). V peripetijah teh pogajanj in borb je označil papež naziranje Benita Mussolinija »nastanku rim-

ske katoliške cerkve »za krivoversko in še hujše kakor krivoversko«.

Vztrajal je dve leti pri zahtevi, da pripada »polni in končni mandat cerkvi, a ne državi«. Med tem so fašisti plenili cerkve in ograjali cerkvene rezidenče.

O papežu Piju XI. so trdili, da se je izrazil, da bi se pogajal celo s hudičem, ako bi bilo to v prosep cerkvi. Ali ta izjava ne pove dovolj, zakaj ni papež prekinil pogajanj z Mussolinijem?

Mussolini pa je stvar točno pojasnil leta 1929. rekoč: »Papež je poglavar vseh katolikov, njegova pozicija je mednarodna. Toda rodil se je v Italiji in je mož, ki je dolgo živel v tujini, kar je zelo ojačilo njegovo italijansko čustvovanje, ki ga nobena nesreča ni mogla oslabiti ali zmanjšati. Predvsem pa se papež zaveda, da je fašistični režim sile in energije in zvest svojim obveznostim.«

Ali je bil papež zadovoljen s končno pogodbo o spravi z dne 2. septembra 1931? Še leta 1931. bi se poslužil svojih besed iz leta 1929.: »Potrebovali smo takega moža, kakor je Mussolini, katerega nam je poslala sama božja previdnost!«

V spravi pogodbi je bila katoliška akcija depolitizirana. Zabranjeno ji je bilo imeti voditelja iz krogov bivših »popolarov« in prepovedano ji je bilo organizirati se na strokovni ali kakšni drugi interesni podlagi. Mladinska društva ne smejo prirejati niti sportnih, niti kakšnih drugih telesnih vežb, marveč smejo imeti samo prireditve s čisto verskim obelježjem. S tem je bilo močno omejeno udejstvovanje katoliške mladine. Fašistična država je popolnoma okupirala mladino: telesno, duševno in politično. Mladina se sicer poučuje v katoliški veri, toda njena vera je slava italijanskega naroda in imperija. Fede fascista! Široki lok italijanskega narodnega življenja se vali mimo »fides catholica« — katoliške vere. In ta široki val italijanskega nacionalizma objema tudi italijansko katoliško cerkev. To se je zlasti pokazalo ob abesinski vojni, ko je bila nižja in srednja duhovščina najgorenejša nositeljica ideje italijanskega odpora proti vsemu svetu in ta misel je navdušila tudi škofove za nacionalno udejstvovanje in jih zavedla v demonstracije. Kardinali, med njimi tudi državni sekretar kardinal Pacelli, so se udeleževali s fašističnimi prvaki patriotskih predavanj pod geslom: »La Roma onde Cristo e Romano« (Rim, v katerem je Kristus Rimljan). Papežev poslanec je izjavil v zasedeni Adis Abbebi, da je Italija od Boga izbrana država, ki naj ponese Kristusov križ po svetu. Novinarji pa poročajo iz Vatikana, da italijanska bolj in bolj izpodriva latinščino v vsem mestu.

Lateranski pakt je bil dejansko v korist fašistični državi. Ali je bil pa tudi v korist cerkvi? Vsi ozir na anglosaški svet so potisnjeni v ozadje, pred čemer so izrecno svarili starejši člani kardinalskega kolegija. Kakšne hodo posledice? Na to vprašanje ni odgovora. Opažamo samo nadalnje poitaljančevanje Vatikana. Izmed 66 kardinalov je sedaj 35 Italijanov. Italijani imajo torej v kardinalskem kolegiju absolutno večino! Kri ni voda!

Italijanski ministrski predsednik Forti je rimsko vprašanje leta 1905. označil takole: »Eden glas je, ki ga slišijo in poslušajo od enega do drugega konce sveta: papežev glas. Za nas je največje važnosti, da bi bil ta glas vedno italijanski. Toda pod enim pogojem: potrebno je, da bi svet živel v prepričanju, da je papež, čeprav je Italijan, mednarodni, neodvisen od kateregakoli vpliva. Tisti dan, ko bi bilo to prepričanje spraveno v dvom, bi papeštvo bilo za nas brez vsake cene. Odtod naša politika. S papežem moramo grdo postopati: ne sicer tako grdo, da bi pobral šila in kopita ter zapustil Italijo, marveč tako, da bi bil očuvan vtis, da nima papeštvo nič skupnega z italijansko vladjo!«

Kakšen bo vpliv katolicizma, ako bo svet enkrat izprevidel, da je Vatikan eno z italijanskim fašizmom?

Ta nevarnost, kakor smo jo naslikali, pa ne tiči v idejnem sporazumu fašizma in katolicizma! Dasi imata nekatere skupne interese v glavnem proti liberalizmu, je vendar mnogo idej, ki oba ločijo. Katoliški univerzalizem in absolutizem sam vodi h konfliktu z univerzalnimi zahtevami fašizma napram človeku. Nevarnost se plazi od nekdaj drugod: Da so duhovniki in kardinali in papež ljudje in da ti ljudje čutijo v XX. stoletju nacionalno, to je italijansko!

Dr. Oskar Ostrčil
(Česke Sloves, Praga)

Dopisujte v »Pohod«

duhovništva za obrambo glagolice, kateremu je bil duša don Franjo Buljič, srce pa don Franjo Ivanišević, je predložil 17. II. 1920. jugoslovenskemu episkopatu utemeljene predloge, podpisane od 126 duhovnikov iz splitske škofije, ki se zaključujejo s sledečimi besedami:

»Podpisani se želimo pridružiti plemenitemu stremljenju jugoslovenskega katoliškega episkopata ter si dovoljujemo preko Vasega Previženega Gospodstva predložiti Nj. Svetosti Papežu Benediktu XV. prošnjo, naj se v konkordat, ki ga bo sklenila Jugoslavija s Sveto Stolico, uvrsti tudi sledeči stavek: V vsej kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev se prizna neomejena uporaba staroslovenskega jezika pri božji službi po vseh katoliških cerkvah, poverjenih posvetnemu ali redovniškemu duhovništvu, pri tihi in svečani maši. V to svrhu se priredi Misal v staroslovenskem jeziku s transkripcijo v latinske črke, za obrede in drugo božjo službo pa se priredita Ritual in Epistular v hrvaškem oz. slovenskem narodnem jeziku po dosedanjih običajih.«

Čeprav se je pričakovalo, da bo Rimska kurija po zlomu Avstro-Ogrske spremenila smer svoje politike napram Balkanu, zlasti napram ujedinjeni Jugoslaviji, radi katere ni bilo treba imeti nobenih ozirov na ločeni in v svoje prirodne meje zreducirani državi Avstrijo in Ogrsko, se je kljub temu v Rimu odlašalo. Rimski kuriji, ki je bila očividno inspirirana iz Jugoslavije po poročilih, nepo-

Sokolske legije

»V zadnjem času se je začel vrivati sovražnik Presvete Bogorodice v novi, pritenjeni obliki. Hvali in priporoča, širi in uvaja takozvani Tyršev duh..., ki hoče, da se odgajajo um, volja in čustvo v človeku za ljubezen do naroda in države, za obrambo naroda, za prosveto in moralo — ali, seveda, vse v luči izključno tuzemske kulture ter dosledno brez Boga, brez Kristusa, brez Cerkve, brez molitve — pa tudi brez Presvete Bogorodice, ker njemu je vzor grški človek: »boljšega, večjega človeka ni dala kasneje nobena doba več!«

Ni ga večjega nasprotovanja katoliški vzgoji, kot je sokolska ideologija! Ta ideologija je največja nevarnost za našo dečo in mladino. Ali, mi hočemo, da se proti njej borimo, za svobodo vesti in pravice staršev pod vodstvom nebeske Bogorodice. Mi nočemo Tyrša...

Iz Pastirskega pisma krškega škofa
dr. J. Sebrničarja, 1931.

»Dragi Bog naj blagoslovi slavno društvo in naj da vsakemu Sokolu moči in poleta, da bo pogumno branil svoje, ne da škodil komurkoli. Božje in prirodno je, da vsak brani svoje gnezdo in v njem sokoliče mlade.«

J. J. Štrosmajer, škof djakovski 1902.

»Muslimani ne smejo stati ob strani tega veličastnega pokreta oni morajo takoj v seljačke sokolske čete, da postanejo predhodniki nove srečne dobe naše vasi.«

Muslimansko »Novo vreme« 1931

»Ostanimo močni v veri naših očetov in ne dopustimo, da nas od te vere odvrne Sokolstvo, ki noče vedeti za našega Rešenika in ne za pošteno slovensko ime.«

Iz poslanice katoliškega episkopata
od dne 17. novembra 1932.

»Član sem jugoslovenskega Sokola. Bil sem in ostanem! Ne vidim v tem greha. Če me pozovejo, da blagoslovim njih delo, ga bom blagoslovil radi Boga.«

Škof kotorski dr. Uccellini, 1933.

»Dr. Miroslav Tyrš ni bil le brezverec, nego tudi brezbožec, a blagoslavljati prapor društva s tako ideologijo bi, milo rečeno, pomenilo priporočati versko mlačnost.«

Dr. Ante Bauer, nadškof zagrebški

14. julija 1932.

»Bodimo Sokoli; pravila, krog in vse sokolsko! Čemu konkurenca? Sokolsko idejo sprejemamo v celoti, kakršna je!«

Duhovnik dr. Janez Evangelist Krek,

Prtoč 4. septembra 1906.

»Sokoli, bodite tudi odsej vsemu našemu narodu primer duhovnega edinstva in raznesite s tega zleta ljubezen do vsakega brata in sestre in jim povejte, da ste zbrani eden ob drugem, videli le en isti obraz, občutili eno in isto srce samih dvojčkov in dvojčic naše velike Matere Domovine.«

Aleksander I., Ljubljana, 1922.

»Pozdravljam vas bratje Sokoli in molim k vsevišnjemu, da izpolni vse vaše plemenite želje.«

Dr. Uccellini, škof kotorski, 4. junija 1933

»V ponos mi bo, ko na duhovniško obleko pripišem viteški sokolski znak.«

Don Ivo Kotnik, kancelar nadškofije barske,

3. februarja 1933

nim delom okupirane Dalmacije drugačen izgled. Za ulice in župnišči so prišle na vrsto cerkve in samostani, v katerih je bila staroslovenska beseda nekdanja narodna svetinja. Odvezemale in zažigale so se cerkvene knjige, na cerkvah so se rušili glagoljaški napisi — vse to brez dvoma po že naprej pripravljenem načrtu. Hrvatske in slovenske pridige v cerkvah so se morale umakniti italijanskim. Videlo se je, da je prišel po dekretih 1898. in 1906. oni, ki naj z mečem in nasiljem izvrši oba dekreta in odstrani tudi poslednjo sled glagolizma.

Samo jedna podrobnost. Admiral Cagni je pozval škofa Mahničarja, da mu sestavi na podlagi *Acres de liturgico* seznam glagoljaških in latinskih župnij! Vojska je bila torej izvršilec papeških dekretov! Možati nastop škofa Mahničarja tako za svoje preganjanje in mučenje duhovnikov, kakor tudi za mučenje glagolice ter njegova nacionalno izredno zavedna odpornost, s katero se je upiral nasiljem, je privedla tako daleč, da je bil 4. IV. 1919. na torpedovki »Esperox« deportiran v Italijo. In tako je postal Mahničar valed žrtev, ki jih je doprinesel za svoj narod in glagolizem, ne samo Mahničar jedne stranke, nego »vseh nas brez razlike vere, stranke in nazi-ranja, kot je bil to redkokdaj kak naš človek«. On ni bil več samo katoliški škof, on je bil na Krku škof Srbov, Hrvatov in Slovencev — to so bile besede klerikalne zagrebške »Narodne Politike«, ki jih brez pridržka podpisujemo.

Kmalu za Mahničarjem je moral po želji Italijanov zapustiti tržaško-koprsko škofijo Andrej Karlin, katerega je na žalost preganjanih Slovencev nadomestil Bartolomasi, ki sploh ni znal jezika večine prebivalcev svoje škofije, in to kljub predpisu kanonskega prava, da mora škof poznati jezik škofije, v katero ga papež pošilja. Toda, tukaj je pač imela kurija namen podpreti nasilno italijanizacijo.

Ker na prvo svojo prošnjo ni dobil odgovora, je razložil jugoslovenski episkopat na drugem svojem zasedanju od 15.—20. VII. 1919. ponovno svoje stališče glede razširjenja slovenskega bogoslužja na vse ozemlje jugoslovenske države.

Mgr. Svetozar Ritig, udani in učeni pri-staš hrvatskega glagolizma, je razpravljal o tem problemu v Rimu z državnim tajnikom kardinalom Gasparijem dne 2. VII. 1919., a 10. VII. je izročil tudi Benediktu XV. spomenico, sestavljeno po željah in odločbah jugoslovenskega episkopata. Ker se je začel po Hrvatski ravno v teh mesecih širiti reformni pokret za narodno cerkev, je postal Rim proti glagolizmu še bolj rezerviran in previden, prav za prav nezaupen. Kljub temu se je vrnil Ritig domov poln optimizma. Toda čeprav se je Sveta Stolica na vse strani informirala, kar je Ritig itak pričakoval, te informacije niso šle v korist glagolizma. Nasprotno.

Med tem tudi na prošnje episkopata iz 1919. ni bilo odgovora. Splitski stalni Odbor

voljnih za glagolizem, se ni mudilo, da bi izdala kakršno koli odločbo na predstave jugoslovenskega episkopata in duhovništva.

Razumljivo je to odlaganje povzročalo skrb prvoborcem hrvatskega glagolizma, to zlasti z ozirom na strahote, ki so jih izživale italijanske okupatorske oblasti na jugoslovenski meji, napram katerim se je ponašala Rimska kurija popolnoma brezbržno. Imperijalizem Kvirinala ni napravljaj Vatikan nobenih ovir, če tudi je šlo za najtežje zadeve.

Don Franjo Ivanišević je dal pobudo, da naj zopet duhovništvo splitske škofije spre-govori odločno besedo v korist zatiranih brat-rov, ne samo duhovnikov, marveč tudi na-roda. Dne 12. VIII. 1920. je bila sestavljena Spomenica, ki je bila nato odposlana pa-peškemu nunciju Cherubiniju v Beograd. Redek dokument, v katerem se odkrito in pogumno pravi, da je zavedalo splošno pre-pričanje »da se je v sporu Jugoslovenov z Italijo postavila Rimska kurija v službo ita-lijanskega imperijalizma«. In za glagolizem: »Z razsulom AO monarhije so prenehale s te strani vse diplomatske spletke ter je katoliški jugoslovenski episkopat takoj po doseženi svobodi na svoji konferenci 27.—29. XI. 1918. zaprosil Sveto Stolicu, naj dovoli, da se raz-širi uporaba staroslovenskega jezika neome-jeno na vse področje kraljevine SHS. Kljub-tej enodušni zahtevi vsega našega episkopata Rimska kurija ni smatrala za potrebno, da odgovori le z jedno besedo in zahtevi ugodn. Kolikor pa je znano iz zanesljivega vira, Ku-

Iz drugih listov

»Sokolska prosveta« Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije objavlja tole zanimivo razpravo:

»Matica Hrvatska« je ustanovljena v cilju, da izobrazuje hrvatski del našega naroda v duhu hrvatstva, jugoslovenstva in slovanstva. Ona izdaja poleg drugih edicij tudi list »Omladina«. List je namenjen, kar mu že ime pove, mladini. Ali ono, kar se v »Omladini« piše za našo mladino, to bi mogli podpisati tudi Dunaj, Rim, Berlin in vsi nasprotniki Jugoslavije, vsi sovražniki sedanjega mira, vsi revizionisti, vsi klubovalci Versajske pogodbe in neprijatelji demokracije! »Omladina« piše, kot da je nekje na Dunaju, v Berlinu ali Rimu. Radi kurioznosti prinašamo njeno pisanje:

»Jon Bul je razočaran, a francoska Marijana je vznemirjena in osumljena, nemški Michael je spet postal gospodar svoje usode, medtem ko Italija preko Duceja odločno pristaja s poborniki spremembe sedanjega stanja... Ženeva je profanirana in Liga narodov je postala konzorcij zmagovalcev, ki jim je glavna skrb obvarovati pridobitve svetovne vojne. Tam sedi češka delegacija, a to je delegacija režima, ki drži v svojem podložništvu milijon Madžarov in nekoliko milijonov Slovanov. Tam je bil dolgo časa važen faktor Titulescu, da bi mogel držati v podložništvu skoraj dva milijona Madžarov in Bolgarov.«

Za »Omladino« je bil »Versajski mir velika tragedija«. Po njenem pisanju je »Nemčija morala podpisati svojo usodo« v Versaju. Z Versajsko pogodbo je »madžarski teritorij zmanjšan za dve tretjini«. »Društvo narodov in vse te pogodbe so postale ustanove in simboli za nadaljevanje sedanjega stanja in mira.« »Mir« vsiljen premaganim od zmagovalca, vsiljen slabotnejšemu od močnejšega, ni nikakšen mir, temveč tiranija, ki mora izzvati reakcijo! Zato je nemoralno in perfidno, ko se od sužnja zahteva, da bodi pacifist, da se izogiba spopadu... itd. V zvezi s tem mora biti tudi naša zunanja politična orientacija. Tu velja za nas načelo: Ta, kdor je za današnjo reakcijo, ta je proti nam in njegovo delo gre v prilog našim neprijateljem in protivnikom. Kdor pa je proti reakciji in sedanji evropski laži, ta je pod silo razmer naš zaveznik.« Za »Omladino« so »sedanja reakcija«: Društvo narodov, Anglija, Francija in Mala antanta.

»Omladina« piše: »Italija je ustopila v svetovno vojno leta 1915 na temelju obljub v Londonskem paktu in razume se, da je imela popolno pravico, da zahteva glasom Londonskega pakta to, kar ji je bilo obljubljen«. Ali je temu treba komentirati.

»Sokolska prosveta« pravi: »Le tedaj, ko bodo gotovi ljudje pri nas opustili bedastoče in ko se bodo z blodne brezpotnosti vrnili na pot resnice in pravice, bo našemu narodu v marsičem zasijala nova sreča.«

K temu bi pripomnili mi, da je med nami vse preveč potrpežljivosti, ki dopušča, da se javno uveljavljajo pravečisti in špijoni in agentje tujih sil in idej. Vse to mora ven iz Jugoslavije, brez pardona, pa tudi, če je po rojstvu naše krvi in po krstu naše vere!

NAŠE GESLO JE:

»SVOJI K SVOJIM«!

PO NAŠI ZEMLJI

Tri načela naš morajo voditi v bodočnost: en narod, en vladar, ena država od Heljaka do Soluna in mnogo, mnogo svobode

Dr. J. Ev. Hrek

Če že obujajo spomine...

Po navodilih bivše SLS, in mogoče tudi po svoji lastni potrebi, je veliki zgodovinar Fran Erjavce, s katerega osebo se bavimo na drugem mestu, napisal l. 1923. knjigo pod naslovom: »Slovenci«. Ta knjiga je izšla kot poljudno znanstvena razprava v založbi Jugoslovanske knjigarne. Njen glavni namen je bil, oprati omadeževano preteklost te prošle stranke in njenih bivših voditeljev, ki so iskali do prevrata uthe in moči v cesarskem Dunaju.

V tej knjižici se gospod Erjavce zelo dosti bavi s politiko Slovencev in bivše SLS, ki je sedaj kompaktno vstopila v JRZ in ugotavlja predvsem, da so »Slovenci verovali v bodočnost in razvoj svojega naroda v okviru habsburške monarhije«. Pravi, da so slovenski voditelji bili realni politiki in vzklila s Palackim: »Če bi Avstrije ne bilo, bi jo bilo treba ustvariti.« V istem odstavku čitamo, da je »končni cilj vseh Slovencev federativna jugoslovanska država«. Zelo zanimivo je, kako opravičuje tedanja SLS skozi usta gospoda Erjavca politiko Slovencev, odnosno svoje stranke med svetovno vojno. V knjižici namreč čitamo, da je treba ločiti realne in nerealne politike. Nerealni so bili seveda vsi jugoslovanski misleci fantasti, dočim so bili realni politiki gospodje, ki so vodili politiko SLS, zato je tembolj značilno, ko čujemo, da so »realni politiki (slovenski) morali v svojem lastnem interesu žetli zmago avstrijskemu orožju. Srca so jih vlekla k bratom Srbom in Rusom, a trezna politična preudarnost pa za enkrat še k Avstriji.« To izjavo je seveda gladko demantiral eden glavnih duševnih voditeljev bivše SLS, gospod škof dr. Jeglič, s katerega izjavo smo se bavili že zadnjič. Seveda so bila mnenja povsod deljena. In zato nas veseli priznanje resnice, da so se pod pritiskom razmer morale postaviti vse stranke brezpogojno za Avstrijo, a prava in deljena čustva so bila deljena povsod.« To je za razumejti pač tako, da se nekatere stranke niso pod pritiskom razmer postavile brezpogojno za Avstrijo, marveč kar prostovoljno. »Pripomniti je treba«, piše pisec, »da sarajevski umor in srbsko-bolgarska vojna na široko slovenske mase nikakor nista vplivala ugodno«. Razumljivo ne, ker so že glasila bivše SLS, predvsem »Slovenec«, skrbela za to, da nihče prijazno ne gleda na srbske brate. In čitamo naprej: »Tako je torej vstopil slovenski narod v svetovno vojno: po trezni politični preudarnosti je bil po večini na strani Avstrije, a na zunanje je bil precej rezerviran če izjemamo različne patriotske manifestacije, ki so jih pridno uprizarjale vojske in politične oblasti ter časopise, ki je moralo proslavljati vse, še tako brezglave avstrijske politične in vojaške ukrepe.« Žal moramo ugotoviti, da so bile nekatere znamenite manifestacije, tako n. pr. ona v Unionu, izraz volje onega tabora, ki nam sedaj kroji hrbte.

V tej vsekakor poučni knjižici pa čitamo lepo resnico: »Takoj prve dni po izbruhu vojne so zaprli in konfinirali velik del eksponiranejših narodnih voditeljev. Na stotine najboljših javnih kulturnih delavcev, novinarjev, umetnikov, politikov, učiteljev in duhov-

nikov je romalo v zapore in taborišča za politične osumljence.«

In zdaj vprašamo gospoda Erjavca, ki tako dobro pozna zgodovino, kateri stranki so pripadali ti osumljenci? Ali mar stranki SLS?

Zakaj smo se pozabavali s to knjižico, ki so jo l. 1923. natisnili v opravičilo tedanje Slovenske Ljudske Stranke? Zato, ker smo pred kratkim doživeli, da so nas uradno in oficijelno počastili s spomini na tisto žalostno medvojno dobo. Zato, ker se nam zdi potrebno, da, če se reče A, se pove tudi B. In to naj bi napravili gospodje, ki so nam vsiljevali prošlavo majske deklaracije, da bi rekli tudi B, da bi priznali svojo kido, ki so jo zagrešili pred in med vojno, da bi pustili tisto polje javnega delovanja, kjer morejo samo pljuvati sebi in svojim načelom v obraz in se sramovati svoje lastne preteklosti. Bog je neskončno milostljiv. Bog odpušča vsak, še tako težak in velik greh. Najgrše zločine, ki so naši svoj pečat na Suhem bajerju, v koncentracijskih taboriščih in še povsod drugod, ho Bog odpustil, kajti on je neskončno dober. Ali pozabljeni ne bodo nikoli, najmanj jih bo pa pozabil naš narod, ki so se mu tipi, kot so bili voditelji bivše SLS, vsesili v zdravo meso in mu pili njegovo kri. Narod tega nikoli ne pozabi pa tudi ne oprost, če bi tudi še ne vem koliko knjig v svoje opravičilo napisali in izdali.

Ugotavljamo

V času, ko jugoslovanske nacionaliste po vsej banovini preganjajo in zapirajo, ko naši podeželski veliki in majhni klerikalni veljaki z vsemi mogočimi načini nacionalistom škodujejo, ko so predvsem v Kranju in okolici klerikalci dosegli vse, kar so hoteli, ko duševni oče kranjske klerikalne politike Škrbec v svojem listu sramoti nacionaliste, so šli kranjski »napredni voditelji« tako daleč, da so uklonili hrbet in napravili s tistimi klerikalci, ki se že sistematično pripravljajo na opozicijo, kompromis. Mi to ugotavljamo, nacionalisti širimo Dravske banovine, naj pa sodijo. Prepričani smo, da bo enodušno izvela ta sodba v menje: Kdor za borbo ni sposoben, naj gre...

SK »Planina« v paradi

Pri moravskih slavnostih, pri pogrebu ne-rečnega Dolinarja, pa že prej pri procesiji v Domžalah se je pojavil skupek članov SK »Planina« v novih krogih. Po mnenju vseh so to izredno neokusni kroji. »Slovenski fantje« v tej obleki zlasti pri dekletih nimajo nič veljave. Ženski spol dasi lep in šibek, bo najbrž odločil usodo paradnih krojev. Kajti zlasti pri mladini katoliškega naziranja mlad in lep ženski glasek zelo zaleže! Pa tudi priprosto kmečko občinstvo pravi, da kroji niso škofni, da izgledajo fantje v njih kar malo po cigansko... Tudi fantje, v pogovoru, zelo kritizirajo te vsiljene kroje, ki res prav nič ne kažejo, da so ljudje v njih: slovenski fantje.

Evropie in sicer v številki od 1. I. 1923., posevčeni problemu »Cerkve in Država« pravi on tudi sledeče: »V načrtu konkordata se zahteva kot liturgijski jezik mrtvi staroslovanski jezik, da bi se odstranil latinski s svojim močnim kulturnim ozadjem in da bi dobila katoliška cerkev pri nas isti liturgijski jezik kot ga ima pravoslavje. Vse to me prepričuje, da današnja cerkevna politika naših oblasti ne gre za tem, da zbliža in spoprijatelji obe krščanski cerkvi, marveč, da oprezo in postopoma pripravlja in utira pot pravoslavju.«

Ali ni potem razumljiva omahljivost Rimske kurije? Ali ni potem najbolje ustaviti Decretales iz leta 1898. in Acres iz leta 1906. v Prilogo k jugoslovenskemu konkordatu?

Pri razgovorih v letu 1925. v Rimu je zastopal Vatikan stališče, da je možna samo fakultativna uvedba staroslovanskega bogoslužja in sicer v one župnije, kjer zahtevata to narod oz. pristojni škof. Ali to bi bila zelo slaba garancija za uvedbo glagolice, ki ima številne nasprotnike tudi med škofi samimi. Vsled tega sta zahtevala delegata Smodlaka in Jančič priznanje glagolice za ves naš katoliški narod slovanskega porekla. Še več, modro in oprezo sta svetovala in želela, da naj o povratku glagolice v katoliške cerkve odločuje škofovska konferenca z večino glasov, ne pa posamezni škofi, ker bi v poslednjem primeru glagolica prav gotovo nikdar ne prodrla v gotove kraje.

Za pokojnega Dolinarja nočejo moliti

Na vso moč so se »aranzjerji za izkoriščanje mrtvega Dolinarja« obrnili na pobožne vernike, naj molijo pri posebni uri v stolnici. Obisk te molitvene ure je bil skrajno nezadosten. Velika cerkev je samevala. Žensk, zlasti deklet-katoliških akademikar, ni bilo skoraj nič pri molitvi, opazili pa so jih, kakor običajno, primerno številu na promenadi! Od katoliških akademikov jih je bilo v cerkvi komaj »za dva autobus«. Pa še ti so molili brez vsakega stika z Bogom, zijali po molilnicah in nestrpno obračali ure, da ne zamude trenotka, ko jih pokliče Bog maščevanja — v nove »pothvate«!

Tako mizerna je bila udeležba pri molitveni uri, da je navzoči duhovnik odredil še eno »ekstra mašo« za pokojnega Dolinarja in da sta obe katoliški akademski društvi drug dan v »Slovenec« pretili svojemu članstvu, če ne gre k molitvam!

Vse to za nas ni nič novega. Molitev je katoliškim akademikom deveta briga! Obhajilo in spoved, vse to jim je v špas! Pa, nedavno smo brali, da je sam jeseniški kaplan Križman celo na božjepotni Šmarni gori pozabil na načelo katoličanstva! Kaj bi torej zamerili nadobudnim katoliškim akademikom!

Docteur Adolphe Tsouvali

V duhu 14.—19. VI. t. l. se je vršil v Parizu mednarodni trgovinski kongres, na katerem je bila zastopana tudi naša država. Zastopal jo je v naslovu navedeni gospod in ne bi nihče vedel, da je ta gospod Jugosloven, če ne bi bilo za njegov imenoma v oklepaju pristavljeno: Jugoslavija. Kajti vsak bi mislil, da je to kak delegat Japonske, Kitajske ali Mandžurije. Če se potrudite in pomučite nekoliko svoje možgane, pa boste ugotovili, da se piše ta gospod dr. Adolf Čuvaj.

Francozi prav gotovo niso tako strašno izmaličili tega pristno jugoslovanskega imena, kajti oficijelni seznam navaja inozemske delegate z njih pristnimi imeni n. pr. za Finsko Foravuo, za Litvo Natkevicius, za Poljsko Niemojewsky, za CSR Černy. Imena vseh teh so pisana tako, kot je to pravilno, čeprav so za Francoze vsaj tako težko čitljiva in izgovorljiva kot Čuvaj. Samo naš delegat je čutil potrebno, da je na tako strahoten način izmaličil pristno jugoslovansko ime. Tudi to je znak in dokaz našega nacionalnega ponosa.

Kaj pa hočete še več!

»Slovenija« seveda reagira na članek senatorja Popovića, ki opisuje razmere med nami Slovenci. Pa pravi, da je videl Popović dve Sloveniji: »ena je Jugoslovenska, Slovenija Narodne Odrbane, unitaristična in nacionalna, po mnenju g. Popovića tudi napredna, druga pa je seveda nasprotje od prve«. Nato pravi ta dični list, da »tiste prve Slovenije seveda sploh ni, zgolj umišljena je, da bi pod njegovim videzom mogli dalje izrabljati, zapostavljati, uničevati pravo, resnično Slovenijo, deželo slovenskega naroda«.

In nato pravi, da jugoslovanski nacionalisti niso Slovenci in ne spadajo v Slovenijo. »Kajti Slovenci smo narod. Oni pa so pripadniki drugega jugoslovanskega naroda. Tujci so med nami. In nasprotniki Slovenije so in slovenskega naroda.«

Res smo nasprotniki, toda samo »Slovenije«, ki tiska pod okriljem in zaščito jugoslovanske države zastave stvari, ki bi jih nikjer na svetu, zlasti pa ne pod pokojno Avstrijo, ti skati ne mogla, in nasprotniki tistega atomke »slovenskega naroda«, ki je tako omejen, da sploh še kaj da na pisavo »Slovenije«. Zato pa le naprej po izhojenih potih, dokler je še kaj denarja za podplate.

rija pod uplivom in pritiskom italijanskega imperijalizma na Jadranu tudi ni voljna tej zahtevi ugoditi. Ni torej čudno, da začenja pri tako žalostnih okoliščinah naš jugoslovanski narod zgubljati svoje zaupanje v Rimsko kurijo!... Če se pa niti danes, v tem svetovnem kaosu, poleg silnih socialnih revolucij, katerim je na čelu slovanska sovjetska Rusija, poleg dogodkov v CSR in drugod niti jugoslovenskemu narodu ne bo ugodilo v njegovih tako krepkih in utemeljenih željah, bo prišel čas, ko se ta zapostavljeni in ponižani narod sploh ne bo hotel več obračati v Rim.«

Tudi ta spomenica je ostala kot toliko prejšnjih brez pravega in pričakovane učinka. Fra Kerubin Segvič jo je izročil in raztolmačil nunciju začetkom oktobra 1920. Nuncij je grajal ostrino tona te spomenice in jo je skušal s svojega stališča pobijati točko za točko, napadajoč pri tem celo jugoslovanske državne oblasti! Poleg drugega pa je Cherubini povedal Segviču še neko novo, dotlej samo sluteno okolnost, namreč to, da zahtevata od vseh katoliških škofov Jugoslavije samo dva rešitev glagoljškega vprašanja, vsi ostali pa žele, da se to vprašanje radi njegove opasnosti odloži.

Evo, in v tem je bilo zopet bistvo vprašanja, kot ga je 1859. postavil Rački in 1903. definiral Leon XIII., kot ga je 1904. označil slavni Šime Milinović, kot ga je sedaj odkril nuncij Cherubini in kot je bilo v Vatikanu odkrito povedano državnim jugoslo-

venskim delegatom v letu 1925. o priliki razgovorov za sklenitev konkordata!

To tudi ni čudno! Kajti stališče slovenskih klerikalcev in posameznih učenih teologov ter celokupne klerikalne partije je bilo odločno nasprotno uvedbi slovanskega bogoslužja. To stališče je diktiralo deloma lastno prepričanje, deloma pa pobude, ki so bile prav daleč od čisto cerkvenih interesov.

Dočim se je opazil leta 1921. v Sloveniji gotov pokret v prilog glagolizmu (celjski gimnazijci so sklenili resolucijo z zahtevom, da se uvede slovansko bogoslužje), dočim se je prof. Fran Grivec kot najbolj kompetentni poznavalec cirilo-metodijskega vprašanja zalagal za cirilsko transkripcijo glagolskega Misala (kot nekdanj Strossmajer, Rački, Jagić in Parčić za Črno goro), so se postavili učeni teologi Srebrnič, Ujčić in Rožman odločno na stran latinizma. Dva od njih (Srebrnič in Rožman) sta danes škofa, eden (Ujčić) pa je nadškof, ki se je mnogo naučil pri slavnem preganjalcu glagolice škofu Naglu, kateremu je bil tajnik. Tudi sedaj so začeli operirati z gesli, da se interesirajo za glagolizem »odkriti liberalci, brezvevci, odpadniki od katoliške cerkve in drugoverci«, to pa zato, da se okrene to vprašanje od prave smeri. Prepričani smo, da tudi ta članek ne bo doživel boljše usode.

Vsekakor ima velik pomen tudi mišljenje šefa SLS dr. Korošca, katero je on večkrat pred letom 1925. in tudi pozneje preciziral. Citirali bomo samo eno tako izjavo. V »Novi

Nepravilno in malo patriotsko zadržanje ter nepomirljivo stališče posameznih škofov v Rimu za časa teh razgovorov, ki je bilo v absolutnem nasprotju z zaključki škofov v letih 1918. in 1919., je otežkočalo te razgovore. Dejansko jih je tudi onemogočilo za polnih 10 let. »Potem ko so sami v svojem načrtu konkordata — tako stoji v nekem avtentičnem poročilu — »izrazili željo po uvedbi glagolice v vse katoliške cerkve, so sedaj od Vatikana zahtevali, naj odbije isto zahtevo naše delegacije. Dočim pravi sam predstavnik Vatikana, da je sedaj čas, ko lahko zahtevamo glagolico, ki je ne bomo nikdar dobili, če je ne dobimo sedaj, predlagajo naši škofje Vatikana, da se naj vprašanje glagolice izključi iz konkordata. Če bi delegatje ne bili videli na lastne oči zapisnika o tem zaključku škofov, bi tega sploh ne mogli verjeti. Kolikor so bili delegati zaprepaščeni vsled takega postopanja škofov, toliko je bil predstavnik Vatikana presenečen, ko so mu delegati pokazali prejšnji zaključek škofov v prid glagolice.« Dobro je znano, kateri škofje so to bili.

In ravno na tem kakor tudi na drugih načelnih problemih, ki bi jih naj konkordata vseboval, so razgovori zastali. Na misterijalni konferenci vlade Pašića, na kateri sta sodelovala tudi Stjepan in Pavle Radić (2. XI. leta 1925.), je bilo sklenjeno, da se ne more pod nobenim pogojem odstopiti od jugoslovanske zahteve, da se staroslovanska služba pri nas obvezno uvede in postopoma širi, ker je to

Zamorec je opravil svoje delo

Iz Beograda poročajo, da je dosedanji referent za osnovnošolstvo, Fran Erjavec, razrešen dolžnosti v ministristvu prosvete in poslan na svoje stalno mesto sreskega šolskega nadzornika za Ljubljano-okolico.

To kratko poročilo, ki so ga objavili nekateri naši dnevniki brez komentarja — ker je bil ta v naprej prepovedan — pomeni zastoj, ako ne konec dosedanjega krvavega režima v prosvetni politiki med slovenskim učitelstvom.

Učitelj Erjavec je prišel na položaj prosvetnega referenta v ministristvu prosvete iz Vučitrna, kamor je bil premeščen pod prejšnjim režimom. V Vučitrnu bi moral službovati skoro dve leti vendar pa je bil to dobo skoro ves čas na bolezenskem dopustu. S spremembo režima se je tudi učitelju Erjavcu takoj povrnilo zdravje in izmed številnih učiteljev, ki bi mogli priti na izpraznjeno mesto prosvetnega referenta v Beogradu, je bil izbran za to mesto Erjavec Fran. Kakšna so bila načela pri izbiranju teh kandidatov, nam ni znano. Znano pa nam je, da je učitelj Erjavec Fran svoječasno javno izjavil, da bo rezal jermenje s hrbta naprednega in nacionalnega učiteljstva v Sloveniji, ako pride do oblasti. Ta izjava ni bila znana le ozkemu krogu velikega dela slovenskega učiteljstva. Vred tega ni dvoma, da je bila poznana tudi onim činiteljem, ki so ga ob spremembi režima postavili na to odgovorno in vplivno mesto in je pač upravičena domneva, da je bil učitelj Erjavec postavljen na to mesto baš radi tega, da izvrši ta srednjeveški rabelski posel. Iz tega vidika ta izbira tudi ni bila slaba. Učitelj Fran Erjavec, avtor »Zgodovine katoliškega gibanja med Slovenci« ima politično preteklost, ki je upravičeno vzbujala nade njegovih »delodajalcev«, da se bo na tem svojem mestu temeljito obnesel. Preko zagrizenega liberalca se je dokopal do besnega socialista, postal pisec skrajno levčarskih knjig, ki jih je bilo ministristvo notr. zadev prisiljeno pleniti po knjižnicah radi njihove protidržavne, protidinastične in proti narodne tendence. Iz tega ekstreme pa je preskočil v klerikalen tabor, postal najrazboritejši pobornik klerikalne miselnosti, pisec šolskih knjig, katoliški pisatelj in v razmeroma kratkem času tudi lastnik dveh vil, ene v Ljubljani, druge na morju.

Ta mož je torej zasedel vodilno mesto v naši prosvetni politiki in njegov vpliv se je kaj kmalu tudi pokazal. Ostal je zvest svojemu geslu in pokazal je, da zna biti, vsaj kadar more zadoščati svojim strastem sovraštva, tudi mož beseda. S hrbta slovenskega naprednega in nacionalnega učiteljstva se je vtila kri, kajti njegov nož se je globoko zarezal in jermen za jermenom je bil izsekan s tega mučeniškega hrbta. Vsi ti dogodki so vse preveč še živo v spominu našim ljudem, da bi jih bilo treba obnavljati. Danes ko zapuščata učitelj Fran Erjavec na zahtevo višjih sil, svoje mesto in je prišel konec njegove prosvetne politike, ki jo moramo označiti kot skrajno sadiščno inkvizicijo nacionalnega in naprednega učiteljstva v Dravski banovini, stiska zobe na stotine žrtev njegovega početja v preganstvu, posameznike pa je pogljal obup celo v smrt. Število brezposelnih učiteljskih kandidatov, je v dobi njegovega delovanja v ministristvu naraslo od 300 na 700 in v vsem tem času dvomimo, da je bilo postavljenih v Dravski banovini toliko novih učiteljskih moči, kolikor je bilo s smrtjo, penzijo in ostavkami izpraznjenih budžetskih mest. Ako izvzamemo peščico njegovih ožjih somišljenikov, ki so bili deležni milosti na škodo svojih stanovskih tovarišev, je s tem bilanca njegovega dela popolna.

Učitelj Erjavec Fran odhaja s svojega dosedanjega položaja. Za naše učiteljstvo je nastopil trenutek oddiha in trenutek novega upanja v boljše in pravičnejšo bodočnost. Vendar pa moramo ob tej priliki pribiti dejstvo, da se motijo oni privrženci in dosedanjši zaščitniki Erjavca Frana, ki si po vzorcu Pilata danes perejo roke nad njegovim početjem, ako mislijo, da bo naše učiteljstvo in vsa ostala naša javnost mogla kedaj pozabiti na ta strahotna preganjanja in žrtve, ki so padle v tej dobi. Obglavljenje Frana Erjavca ne nudi nikakršno zadoščenje naši javnosti in našemu učiteljstvu, kajti oni se zavedajo, da Fran Erjavec, bivši učitelj iz Vučitrna, nikdar ne bi prišel na položaj prosvetnega referenta v ministristvu prosvete, niti ne bi mogel izvršiti eno samo izmed svojih proslulih dejanj, ako bi ne imel polne zaščite in polnega odobravanja svojega dela pri onih činiteljih, ki vedre in oblače danes v naši Dravski banovini. Prepričani smo, da bo učitelja Frana Erjavca doletela zaslužena kazen, kajti pregloboko verujemo v pravičnost usode, da bi kedaj mogli podvomiti v to. Prav tako pa bo doletela zaslužena kazen tudi one, ki so mu omogočili in pomagali upravljati rabelski posel v prosvetni politiki osnovnega šolstva Dravske banovine in ki nosijo polno odgovornost za vse strahovite krivice, ki so se v tej dobi zgodile našemu učiteljstvu ter s tem zadale sramoten udarec s pestjo v obraz celi naši javnosti.

To in ono iz Maribora

V liste je danes prav za prav težko nekaj stvarnega napisati. Je namreč tako, da eni o tem niti ne moremo, kar drugi čisto nemoteno lahko delajo in govorijo. To bi bilo torej nekako tako, kakor če bi bili v Jugoslaviji dvoje vrst ljudi. Pa ne izgubljam o tem več mnogo besed, saj bomo videli, koliko sreče bodo imele te le vrstice, poskusimo, pa je. Iz Ljubljane so se pripeljali v naše mesto mladi znanstveniki, da nam pri belem dnevu pokažejo, kako se na lep način razbijajo šipe po hotelih in Narodnih domih in se nato čisto nemoteno zopet lahko vrnejo v Ljubljano, kjer se take reči najbrž učijo. Tu se vse sprašuje: Kdo jih je pripeljal v Maribor in jim plačal vožnjo? Kdo jih je vprašal po imenih? Kdo jim je omogočil, da so se brez vsakih sitnosti zopet lahko odpeljali? Kdo jih je, tujec, vodil po našem mestu in v varno zavetje Zadržne banke? Kdo je tisti veliki neznanec, ki vse to nemoteno lahko izvršuje, ne da bi se v javnosti njegovo ime samo imenovalo? Ljubljanski znanstveniki so se več ali manj srečno vrnili k svojim penatom in se pri tej priliki tudi prešteli. Z začudenjem pa so opazili, da eden od Argonavtov manjka. In glej zdaj čudo! Za ime tega smo zvedeli in tudi, da so ga na poti našli mrtvega, vseh drugih pa seveda ne. Pač pa se že imajo pod ključem in znajo imena tistih, ki so varvali »dom in babo« in onim malo »posodili pot« proti Ljubljani. Ime tistega, ki je v Mariboru držal roke nad njimi pa le tiho izgovorjamo, pisati pa ga razumljivo ne smemo. Qod erat demonstrandum.

neomejeni uporabi staroslovenskega jezika v katoliških cerkvah Jugoslavije. Toda to vprašanje se ni premikalo z mrtve točke do 1935., ko je bil končno zaključen in podpisan konkordat, z njim pa tudi Priloga o slovanskem bogoslužju.

In sedaj po vseh teh borbah in herojskih zmagah vsega naroda in po zaključkih jugoslovenskih škofov v letih 1918. in 1919. daje Sveta stolica samo to, kar sta dala Leon XIII. in Pij X. v famoznih Decretales od 5. 8. 1898. in Acres de liturgico od 18. 12. 1906. Kajti v prilogi se pravi: »Sveta stolica potrjuje uporabo staroslovenskega jezika v obsegu in obliki, priznani od Leona XIII. in Pija X. svetega spomina. Glede širjenja uporabe glagolice nima Sveta stolica nič proti temu, da smejo škofje v župnijah slovenskega jezika po svoji vesti in modrosti dovoliti uporabo staroslovenskega jezika pri sveti maši, kjer to odgovarja enodušni želji vernikov. Škofje morajo o vsakem takem slučaju obveščati Sveto stolico.«

Kar sta dosegli mala Črna gora in čeprav od svojega večjega neprijatelja na smrt obsodena Srbija za nekoliko tisoč svojih katolikov, kako to, da ni mogla doseči istega 15-milijonska Jugoslavija s tretjino katoliškega prebivalstva? Ali je pobornik obih konkordatov Strossmayer blagoslovil samo ta dva dela našega naroda? Ali ni v tem naravnost zgodovinski dokaz, da je moral do tega priti, ker pri tem poslu ni bilo sile Strossmajerjeve in drugih velikanih, katerih slavo bosta oče-

K vprašanju slovenske zastave

Ta članek ni namenjen razglabljanju in razmotrivanju o tem, ali smejo plemenske zastave viseti ali ne. Po našem mnenju ne, ker gojijo plemensko mržnjo in je torej njih izvešanje kaznivo po Zakonu o zaščiti države. Zanimivo je, da smo v zadnjem času videli posebno ob priliki majskih deklaracijskih proslav obilo izvešenih slovenskih zastav. Ne samo v Ljubljani, povsod po deželi so plemenske zastave izvešali, prenašali in kropili. V tem je seveda najbolj prednjačila ljubljanska okolica, ki je najbližja sedežu kr. banske uprave.

Doslej smo mislili, da velja zakon o zaščiti države tudi za Jugoslovensko Radikalno Zajednico. Pa smo se zmotili, kajti JRZ v Kranju je izdala za proslavo majske deklaracije velikanski plakat s slovensko trobojko. Če druge ne, vsaj »neslužbene priče«, so to lahko ngotovile, kajti za nekatere organe banske uprave se nam itak zdi, da so na eno oko slepi.

Obeta se nam slavni tabor slovenskih fantov v Celju. Kaj bo tam? To je uradno glasilo JRZ »Slovenec« že davno razbobnal. Tudi na plakatih za ta zlet fantovskih odsekov vidimo slovenske trobojke, kar seveda prav nič ne boče v oči bansko upravo, ki bi prav lahko preprečila tako sejanje plemenske mržnje.

Obeta se nam slavni tabor slovenskih fantov v Celju. Kaj bo tam? To je uradno glasilo JRZ »Slovenec« že davno razbobnal. Tudi na plakatih za ta zlet fantovskih odsekov vidimo slovenske trobojke, kar seveda prav nič ne boče v oči bansko upravo, ki bi prav lahko preprečila tako sejanje plemenske mržnje.

sel v prosvetni politiki osnovnega šolstva Dravske banovine in ki nosijo polno odgovornost za vse strahovite krivice, ki so se v tej dobi zgodile našemu učiteljstvu ter s tem zadale sramoten udarec s pestjo v obraz celi naši javnosti.

Sad je dozorel

(Nadaljevanje z 2. strani)

ki dobiva svoja navodila in blagoslov iz Rima. Ali ni značilno, da je danes katoliška duhovščina z redkimi častnimi izjemami prav vsa v taboru plemenskih strasti in plemenskega hujskanja? Ali ni značilno, da sodeluje skoraj vsa slovenska katoliška duhovščina, zlasti mlajša s toliko borbenostjo in zagrizenostjo v tem slepomišljenju s slovensko zastavo! Že to kaže, da dobiva duhovščina tozadevno navodila od onega mesta, ki je po priznanju »Slovenca« samega edino mero dajno za mišljenje in politično udejstvovanje katoliškega tiska in pripadnikov katoliške delavnosti. Če dodamo k temu izjavo sivolasega knezoškofa dr. Jegliča, ki je ob priliki 20. letnice majniške deklaracije z žalostjo v srcu priznal, da se je velik del naše duhovščine upiral majniški deklaraciji kljub njenemu avstrijskemu okvirju, potem nam ni

nili šele bodoča hrvatska in jugoslovenska zgodovina in zgodovina hrvatskega glagolizma.

Če bi bilo treba oceniti in karakterizirati s par besedami Prilogo h konkordatu, potem bi to storil tako: Priloga k jugoslovensko-katoliškemu konkordatu so le nespretno maskirani dekreti Svete Kongregacije Obreda iz l. 1898. in 1906., ki so dobili svoje posvečenje od Leona XIII. in Pija X. Pri njih je ostal tudi Pij XI. — samo se ne ve za čigav račun, ko je Avstrija že davno upokojena? Ali morada za interese politika Palazzo Venezia?

V tisočletni razvojni črti hrvatskega glagolizma je to največja in najtežja žalitev, ki jo povečava še tragika hrvatskega molka. Ako ho konkordat uzakonjen, potem je hrvatski glagolizem v posameznih oazah obsojen na smrt in ni zanj rešitve. In to v najkrajšem času. Najstrašnejši dokaz naše politične nezrelosti! Kdo bo prevzel na sebe odgovornost pred sodiščem zgodovine — narod ali njegovi duhovni »pastirji«? Morda vlada? Toda katera? Kdo bo izgovoril ob zaključku tragične trilogije hrvatskega glagolizma besede: »Tragedia è finita«?

S tem zaključujemo naš podlistek, ki ga je napisal za beograjsko revijo »Javnost« univ. prof. Viktor Novak, pod naslovom »Tragična trilogija hrvatskog glagolizma«

D r o b t i n e

OB DVELETNICI

Lani smo imeli še mnogo korajže, letos se nam tresejo hlače. Lani osorej nas je bilo še 100 komadov, letos samo še 50! Dvoletna bilanca kaže izgubo! Pomagajte nam: sv. Janez Kresnik, sv. Anton Padamonski, Evangelist Marka in vodja kerubinov in serafinov, nadangel Mihael!

Stebri Je-ru-zalemski.

NAS PUSELJC

Odklanjamo tisto botaniko, ki hoče, da bi bil naš pušljc: roženkravt, nageljček, rožmarin. Ne, ta-le je naš, samo naš: kranjska klobasa v belorumenem črevesu, bele rožice-kresnice in mlado vrbje.

Slovenski fantje.

LEPSE KOT LILIJA, MILEJSE KOT ŠMARNICA... piše »Gorenjec« z dne 19. junija 1937: »Strašen zločin, ki ga je zakrivila naša JNS banda, je odjeknil v Škofji Loki silno žalostno. Ko bi mi Ločani vedeli, da bo šla za Živkovičem iz Slovenije senca zločina, bi pripravili »gospodom« tak sprejem, da bi nas pomnili. Pomagali bi jim iz Loke na ta način, da bi jim še avta ne bilo treba.«

Kakor vidimo, na »Gorenjca« tudi božji blagoslov, ki ga vsemu dobremu katoliškemu tisku podeljuje Ljubljana, nič ne koristi. Način pisave je skrajno posurovel. Kako le more katoliški list tako ščuvhalno pisati. Tudi zanj so vice in vroče peklo!

Otroški vozički najnovjših modelov. Šivalni stroji, pogrešljivi. Dvokolesa, motorji, tričkli

najceneje pri
»TRIBUNA«
F. BATJEL

Ljubljana, Karlovska c. 4
Maribor, Aleksandrova 26

IZ UREDNISTVA

V teku časa se nam je nabralo toliko materijala, ki je nujen in bi z nadaljnjim odlašanjem izgubil aktualnost, da smo primorani izdati to številko na šestih straneh.

P. n. dopisnike pa prosimo, da malce potrpijo, vse pride na vrsto!

UREDNIŠTVO.

zahteva ne le vsega hrvatskega dela našega naroda, marveč tudi vseh činiteljev. In to, in samo to, je gola resnica! Najvišji faktor v tej zadevi, Kralj Aleksander, je vstrajal vzvišeno in dosledno pri teh zahtevah splošnega nacionalnega problema. Isto tako kot pri sklepanju srbskega konkordata v l. 1914. in kot v letu 1925. ter vse tja do leta 1934.!

Tako je s popolno jasnostjo ugotovljeno, kdo in kako se je obnašal v teh zgodovinskih trenutkih.

Rim je kljub temu pokazal gotove znake pozornosti napram zahtevam duhovništva. Benedikt XV. je dovolil, da se smejo čitati poslanice in evangelij v hrvatskem jeziku, v letu 1927. pa je bil z materialno pomočjo jugoslovenske države natiskan staroslovenski v latinico transkribiran Misal v redakciji znanega slavista Čeha Josipa Vajsa.

Dočim pa so Misali lepo natisnani in spravljani v Zagrebu, kakaj v skladišču potrpežljivosti na glagoljaše. Za uporabo glagolice pa ni dovoljenja in vsled tega se Misalov nihče ne poslužuje in jih tudi nihče ne zahteva. Poziv Dona Frana Ivaniševića in tovarišev od 5. VII. 1929. na uporabo staroslovenske je ostal do danes glas vpijočega v puščavi. Zakaj?

V naši kupščini je bilo pred 6. I. 1929. in pozneje več interpelacij o konkordatu, ozir. slovanskem bogoslužju. Neumorni branilec zapuščine sv. Cirila in Metoda, don Franjo Ivanišević, je iznesel 25. II. 1933. v senatu interpelacijo o zaključenju konkordata in o

treba napravljati nobenih zaključkov. Vsak si jih naj napravi sam.

Pri tem pa se vsi ti slovenoborci ne zavedajo nečastne vloge, ki jo igrajo. Navdušeno prisegajo na JRZ in njen program, čegar osnovna točka se glasi, da smo Srbi, Hrvati in Slovenci le del enotnega jugoslovenskega naroda, čegar osnovno točko tvori oni jugoslovenski unitarizem, ki je nam vsem svet in ki ga izraža naša jugoslovenska državna trobojka. Če skače preko plotov mladina, nič zato, to je pač pravica mladih ljudi, ki se bodo slej ali prej ustalili. Če pa to delajo odrasli, zlasti če delajo to katoliški duhovniki, ki si laste pravico voditi narod skozi vse te gohe vsakdanjosti ter ga obdržati moralno krepkega in zdravega, potem je to igra, kateri je treba napraviti konec. Ali se istovetim s programom organizacije, kateri pripadam ali pa ne! Če se istovetim, potem moram biti temu programu zvest in ga moram dosledno izvajati. Če se torej slovenoborci istovetijo s programom JRZ, potem se morajo zavedati sami, da znači izrabljanje slovenske zastave dejansko borbo jugoslovenski državni zastavi in proti jugoslovenskemu unitarizmu, ki mora biti svet tudi njim kot pristašem JRZ. Če se pa ne istovetijo s tem programom, potem ven iz JRZ in v borbo proti njej! Če kljub temu vztrajajo v organizaciji, s katere programom se ne strinjajo, potem so hinavci, katerim je treba vzeti vsako možnost uplivanja na široke plasti naroda. Srednje poti tukaj ni za ljudi, ki imajo sploh še nekaj čuta za moralno in poštenje. Srednjo pot predstavlja morda staro jezuitsko pravilo, da namen posvečuje sredstva. In to pravilo velja žalibog tudi v tem primeru.

Seme, vrženo med Slovence v letu 1931. in nato neprestano in spretno zalivamo s plemenskim in verskim sovraštvom, je prineslo sad, ta sad je dozorel nedavno. Strupen je ta sad, hvala Bogu pa tako črv, da bo sam od sebe padel z drevesa in se razbil na trdih tleh jugoslovenske realnosti. Preveč so mu zalivali, prehitro so hoteli vzgojiti ta sad, dosegli so svoj cilj, pa stoji sedaj sami preplašeni in prestrašeni pred tem svojim ciljem. Sramujejo se sedaj tega sadu svojega ogabnega, nemoralnega delovanja ter hite na vse kripelje zanikavati svoje očetovstvo. Pa ne gre, kajti narod je gledal, narod je videl in narod se zgraža. Isti narod bo sodil, ne predstavljan po ljudeh, katerim ni dal nikdar svojega pooblastila. Sodil bo sam, da se enkrat za vselej reši valpetov, ki vihte nad njim bič po željah in navodilih raznih mednarodnih central.